

SUOSITUS KEHITYSVAMMAISTEN HENKILÖIDEN PERHEHOIDON TOIMINTAOHJEEKSI VUODELLE 2018

Hyväksytty tukiryhmän kokouksessa 2.10.2017

*Varsinais-Suomen ikäihmisten ja kehitysvammaisten
perhehoitoyksikkö*

Kaarina – Kemiönsaari – Koski tl – Laitila – Lieto – Loimaa – Marttila – Masku –
Mynämäki – Naantali – Nousiainen – Paimio – Parainen – Pyhäranta –
Pöytyä – Raisio – Rusko – Salo – Sauvo – Somero – Taivassalo –Turku –
Uusikaupunki – Vehmaa

SISÄLLYS

1	PERHEHOIDON TOIMINTAYMPÄRISTÖ	3
1.1	Perhehoidon säädöstausta	3
1.2	Perhehoidon tarkoitus ja tavoite.....	3
1.3	Perhehoidon organisaatio.....	4
1.4	Perhehoidon muodot	5
2	PERHEHOIDON PROSESSI.....	6
3	PERHEHOITAJIEN REKRYTOINTI	8
4	PERHEHOITAJAN HYVÄKSYMISEN EDELLYTYKSET	8
4.1	Ennakkovalmennus	9
4.2	Perhehoitajan valmiudet.....	11
4.3	Rikostaustan selvittäminen	11
4.4	Ehdottomat esteet perhehoitajaksi ryhtymiselle	11
5	PERHEKODIN HYVÄKSYMISEN EDELLYTYKSET	12
5.1	Perhekodin koko	13
6	PERHEHOIDON ASUKKAAN KRITEERIT.....	13
7	TOIMEKSIANTOSOPIMUS	14
7.1	Toimeksiantosopimuksen sisältö	15
7.2	Toimeksiantosopimuksen irtisanominen ja purkaminen	15
8	PERHEHOIDON PALKKIOT JA KORVAUKSET	16
8.1	Hoitopalkkio	16
8.2	Kulukorvaus.....	17
8.3	Käynnistämiskorvaus.....	19
8.4	Maksut perhehoidon keskeytyksen ajalta	20
8.5	Kiertävän perhehoitajan hoitopalkkio ja kulukorvaus	23
9	PERHEHOITAJAN ASEMA	24
9.1	Tietojensaantioikeus	24
9.2	Vaitiolovelvollisuus	24
9.3	Ilmoitusvelvollisuus.....	24
9.4	Oikeus vapaaseen.....	24
9.5	Eläketurva	26
9.6	Perhehoitajan sairastuminen	26
9.7	Sosiaaliturva.....	27
9.8	Perhehoitajan vakuutus	28
9.9	Perhehoidossa olevan henkilön kuljettaminen.....	29

9.10	Perhehoitajan tuki	29
10	PERHEHOIDOSSA OLEVAA HENKILÖÄ KOSKEVAT ASIAT.....	32
10.1	Perhehoidon asukkaan hoito- ja palvelusuunnitelma.....	32
10.2	Perhehoidon asiakasmaksu	32
10.3	Perhehoidossa olevan henkilön oikeus tukeen ja palveluihin.....	33
10.4	Perhehoidossa olevalle henkilölle maksettavat etuudet	35
10.5	Perhehoidossa olevan henkilön vakuutukset	37
10.6	Perhehoidossa olevan henkilön yksityis- ja käyttövarat	37
10.7	Perhehoidossa olevan henkilön oikeus tavata läheisiään.....	38
11	PERHEHOIDON PÄÄTTYMINEN.....	38
11.1	Perhehoitaja lopettaa toiminnan.....	38
11.2	Perhehoidossa olevan henkilön tarpeet muuttuvat.....	39
11.3	Perhehoidossa oleva henkilö kuolee perhehoitokodissa	39
11.4	Perhehoitosuhteen purkaminen	39
11.5	Asiakasmaksu perhehoidon päättyessä	40
11.6	Hoitopalkkio ja kulukorvaus perhehoidon päättyessä	40
12	PERHEHOIDOSSA OLEVAN HENKILÖN VALITUS- JA	
	VAIKUTUSMAHDOLLISUUDET.....	40

Perhehoidon toimintaohje

Varsinais-Suomen ikäihmisten ja kehitysvammaisten perhehoitoyksikön (jatkossa Perhehoitoyksikkö) kehitysvammaisten henkilöiden perhehoidon toimintaohje on hallinnollinen ohje siitä, miten maakunnan alueella toteutetaan kehitysvammaisten henkilöiden **toimeksiantosopimussuhteista** perhehoitoa. Toimintaohjeen tavoitteena on luoda maakunnan alueelle yhtenäinen perhehoidon toteuttamistapa, lisätä ja kehittää perhehoitoa sekä yhtenäistää perhehoitopalkkiot. Perhehoidon toimintaohje palvelee perhehoidon kaikkia osapuolia: perhehoitoa järjestävää kuntaa, perhehoidossa olevaa henkilöä ja perhehoitajaa. Kunnat hyväksyvät toimintaohjeen kunnan hallintosäännön mukaisessa toimitielimessä. Mikäli kunta poikkeaa omassa päätöksessään tästä toimintaohjeesta, siitä ilmoitetaan Perhehoitoyksikköön.

1 Perhehoidon toimintaympäristö

1.1 Perhehoidon säädöstausta

Varsinais-Suomen kunnat noudattavat ikäihmisten ja kehitysvammaisten henkilöiden perhehoidon järjestämisessä mm. seuraavia lakeja ja asetuksia:

- Perhehoitolaki (263/2015)
- Laki (517/1977) ja asetus (988/1977) kehitysvammaisten erityishuollosta
- Laki (380/1987) ja asetus (759/1987) vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista
- Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (980/2012), Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain 2 §:n muuttamisesta (267/2015)
- Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)
- Laki (734/1992) ja asetus (912/1992) sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista
- Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002)
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus avohoidon ja laitoshoidon määrittelyn perusteista (1806/2009)
- Julkisten alojen eläkelaki (81/2016)
- Tapaturmavakuutuslaki (608/1948), Laki tapaturmavakuutuslain muuttamisesta (314/1992)
- Hallintolaki (434/2003)
- Hallintolainkäyttölaki (586/1996)
- Kotikuntalaki (201/1994)
- Henkilötietolaki (523/1999)

1.2 Perhehoidon tarkoitus ja tavoite

Perhehoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai henkilön kotona (vrt. Perhehoitolaki 263/2015, § 2). Perhehoitoa annetaan henkilölle, jonka hoitoa, kasvatusta tai muuta huolenpitoa ei voida

tarkoituksenmukaisesti järjestää hänen omassa kodissaan tai muita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita hyväksi käyttäen ja jonka ei katsota olevan laitoshuollon tarpeessa.

Perhehoidon tavoitteena on antaa hoidossa olevalle henkilölle mahdollisuus perheenomaiseen ja perhehoidossa olevan henkilön tarpeiden mukaiseen hoitoon ja läheisiin ihmissuhteisiin sekä perusturvallisuuden ja sosiaalisten suhteiden edistämiseen. Kehitysvammaisten henkilöiden perhehoidossa lasten ja nuorten perhehoidon tavoitteena on tukea kehitystä ja hyvinvointia sekä vanhempien jaksamista. Aikuisten kehitysvammaisten henkilöiden perhehoidossa on tärkeää yhteisöllisen asumisen järjestäminen sekä osallisuuden ja toimintakyvyn tukeminen ja ylläpitäminen. (Perhehoitolaki 263/2015, § 1.)

Varsinais-Suomen perhehoitoyksikön sopimuskunnat ovat asettaneet Perhehoitoyksikön tehtäväksi kehittää ja toteuttaa ikäihmisten ja kehitysvammaisten henkilöiden perhehoitoa Varsinais-Suomen alueella. Perhehoidon toiminnan tavoitella Varsinais-Suomessa:

- Ikäihmisellä tai kehitysvammaisella henkilöllä on tasavertainen mahdollisuus päästä perhehoitoon.
- Perhehoitajia rekrytoidaan ja ennakkovalmennetaan sijoitustarpeeseen nähden riittävästi.
- Perhehoidon eri muodot ovat tarjolla ja käytössä: lyhytaikaista ja jatkuvaa perhehoitoa sekä kiertäviä perhehoitajia.
- Perhehoidon laatu turvataan maakunnallisesti yhteistyönä toteutettavalla rekrytoinnilla, ennakkovalmennuksella ja perhehoitajille tarjottavalla tuella.

1.3 Perhehoidon organisaatio

Perhehoidon organisaatio koostuu perhehoitajista, perhehoidon koordinaattoreista, kuntavastaavista, tukiryhmästä sekä muista perhehoidon toteutusvaiheen toimijoista. Perhehoitaja on henkilö, joka toteuttaa perhehoitoa omassa kodissaan tai hoidettavan kodissa.

Varsinais-Suomen kunnat perustivat suunnittelutyön perusteella Varsinais-Suomen ikäihmisten ja kehitysvammaisten perhehoitoyksikön vastaamaan maakunnallisesti perhehoitoon liittyvistä palveluista. Näitä palveluja on ensinnäkin perhehoidosta tiedottaminen maakunnan alueella kuntien asukkailla ja viranomaisille sekä päättäjille. Lisäksi yksikkö vastaa perhehoitajien rekrytoinnista ja valmentamisesta sekä täydennyskoulutuksesta, tukemisesta ja valvonnasta. Kuntien kanssa tehtävä yhteistyö sisältää perhepankin ylläpitämisen sekä konsultaation perhehoitosijoituksen eri vaiheissa. Yksikkö vastaa myös perhehoidon kehittämisestä ja tekee yhteistyötä muiden maakuntien perhehoidon toimijoiden kanssa.

Varsinais-Suomen perhehoitoyksikössä toimii kaksi perhehoidon koordinaattoria ja yksikön esimiehenä on isäntäkunnan, Kaarinan kaupungin, ikäihmisten palvelujohtaja. Toinen koordinaattoreista on ikäihmisten ja toinen kehitysvammaisten palvelujen asiantuntija. Koordinaattorit vastaavat yhdessä Perhehoitoyksikön toiminnasta. Yksikön työntekijöiden työhuone sijaitsee Kaarinassa.

Varsinais-Suomen ikäihmisten ja kehitysvammaisten perhehoitoyksikön www-sivut löytyvät osoitteesta: www.kaarina.fi/perhehoitoyksikko.

Varsinais-Suomen perhehoitoyksikön sopimuskunnat ovat nimenneet jokaiseen kuntaan kuntavastaavan sekä ikäihmisten että kehitysvammaisten henkilöiden perhehoitoon. Kuntavastaava valmistelee perhehoitosijoituksen ja tekee toimeksiantosopimuksen. Lisäksi

kuntavastaava seuraa ja arvioi sekä ohjaa ja valvoo perhehoitoa. Kaikissa vaiheissa kuntavastaavan on mahdollista saada tukea Perhehoitoyksiköstä.

Varsinais-Suomen ikäihmisten ja kehitysvammaisten perhehoitoyksikön suunnitteluvaiheessa päätettiin, että yksikölle perustetaan tukiryhmä. Tukiryhmän jäsenet on valittu niin, että tukiryhmässä on alueellinen edustus sekä ikäihmisten että kehitysvammaisten perhehoidon kuntavastaavista. Tukiryhmä kokoontuu kaksi kertaa vuodessa ja päättää mm. toimintaohjeeseen tehtävistä muutoksista ja yksikön toimintasuunnitelmasta. Tukiryhmän tehtävänä on Perhehoitoyksikön toiminnan seuranta, ohjaus ja kehittäminen yhteistyössä yksikön työntekijöiden kanssa.

1.4 Perhehoidon muodot

Perhehoito voi olla joko **jatkuvaa tai lyhytaikaista** perustuen yksilölliseen hoito- ja palvelusuunnitelmaan. Perhehoitoa voidaan toteuttaa myös **osavuorokautisena** perhehoitona, joko päivä- tai yöhoitona. Perhehoito voi myös toteutua hoidettavan kotona.

Jatkuva perhehoito

Jatkuva perhehoito on kodinomainen tapa järjestää kehitysvammaisen henkilön asuminen, kun kotona asuminen ei ole mahdollista tai hänen kannaltaan tarkoituksenmukaista. Perhehoito sijoittuu hoitomuotona kotihoidon ja ympärivuorokautisen hoidon välimaastoon tarjoten kodinomaisen, yksilöllisen hoidon ja hoivan perhehoitajan kodissa. Lisäksi perhehoito takaa läsnäolon yöaikaan, mikä luo turvallisuutta.

Jatkuva perhehoito on ensisijainen vaihtoehto kehitysvammaisille lapsille ja nuorille, jotka eivät voi elää omassa kodissaan. Aikuisikäisten kehitysvammaisten henkilöiden jatkuva perhehoito voi olla joko itsenäiseen / tuettuun asumiseen valmentavaa tai pysyvä asumisen ja elämisen järjestely.

Lyhytaikainen perhehoito

Lyhytaikainen perhehoito on kestoaltaan enintään 21 vuorokautta kuukaudessa. Lyhytaikainen perhehoito tarjoaa turvallista hoitoa heille, jotka tarvitsevat perheenomaista hoitoa perhekodissa. Lyhytaikaisen perhehoidon tavoitteena on tukea ikäihmisen ja kehitysvammaisen henkilön kotihoitoa. Se voi olla ennakoon tiedettyä tai äkilliseen tarpeeseen perustuvaa perhehoitoa. Tällä toiminnalla tuetaan perheiden jaksamista ja vähennetään ympärivuorokautisen hoidon tarvetta.

Osavuorokautinen perhehoito

Kehitysvammaisen henkilöiden osavuorokautinen perhehoito on Varsinais-Suomen kunnissa määritelty siten, että se kestää Varsinais-Suomen kunnissa enintään 6 h/vrk. Osavuorokautista perhehoitoa ei ole määritelty missään laissa.

Kotona annettava perhehoito

Erityisestä syystä perhehoitoa voidaan toteuttaa kehitysvammaisen henkilön kotona. Erityisiä syitä ovat esimerkiksi perhehoidossa olevan henkilön käytössä olevat, hankalasti siirrettävät apuvälineet tai totutteleminen uuteen hoitajaan väliaikaisesti omassa kodissa ennen perhekodissa

tapahtuvaa hoitoa. Kotona annettava perhehoito on aina lyhytaikaista perhehoitoa, ja perhehoidossa olevat ovat alaikäisiä lapsia. Perhehoitaja hoitaa vain sitä perheen lasta, jolle perhehoito on myönnetty.

Omaishoidon ja perhehoidon välinen ero

Omaishoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotiloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Perhehoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon, kasvatuksen tai muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä hänen kotinsa ulkopuolella yksityiskodissa tai henkilön omassa kodissa. Mikäli henkilön hoitajana toimii oma lapsi, vanhempi, isovanhempi, samassa taloudessa asuvat sisarukset, avo -tai aviopuoliso, hoito on omaishoitoa.

2 Perhehoidon prosessi

Perhehoidon onnistumisen kannalta on tärkeää, että perhehoitaja on saanut tehtävänsä ennakkovalmennuksen ja tunnistanut valmiutensa toimia perhehoitajana. Perhehoitaja on määritellyt valmiuksiensa pohjalta kykynsä ja resurssinsa suhteessa ikäihmisten tai kehitysvammaisten henkilöiden tarpeisiin sekä perhehoidossa olevien henkilöiden läheisten ja viranomaisten kanssa tehtävään yhteistyöhön. Tärkeää on myös, että sijoitusprosessi tehdään huolellisesti ja perhehoitoa tarvitseva henkilö sijoitetaan juuri hänelle sopivaan perheeseen.

Perhehoitoa ohjaa hoito- ja palvelusuunnitelma, jossa määritellään ikäihmisen tai kehitysvammaisen henkilön yksilöllinen hoidon ja huolenpidon tarve sekä heidän tarvitsemansa tukipalvelut.

Perhehoito on suunnitelmallinen prosessi, jota myös arvioidaan ja kehitetään. Systemaattisen arvioinnin avulla perhehoitoon osallistuvat osapuolet voivat suunnata toimintaansa yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Perhehoidon prosessi koostuu neljästä päävaiheesta: ennakkovalmennus, perhehoitosijoitus, perhehoito sekä perhehoidon päättäminen.

Ennakkovalmennus

Perhehoitajuudesta kiinnostunut perhe voi ottaa yhteyttä kuntaan, jolloin kunnat ohjaavat kiinnostuneita ottamaan yhteyttä Perhehoitoyksikköön. Perheet voivat myös ottaa yhteyttä Perhehoitoyksikköön lähettämällä www-sivuilta löytyvän hakulomakkeen sekä soittamalla tai lähettämällä sähköpostia perhehoidon koordinaattorille. Perheet saavat Perhehoitoyksiköstä neuvontaa ja tietoa perhehoidosta. Lisäksi heille kerrotaan prosessin jatkumisesta ja seuraavien ennakkovalmennusryhmien alkamisesta.

Perheen kanssa sovitaan tutustumistapaaminen, jonka aikana tehdään alkuhaastattelu sekä annetaan lisämateriaalia perhehoidosta ja valmennuksesta perheelle. Perhe ja perhehoidon koordinaattori arvioivat perheen soveltuvuutta ennakkovalmennukseen tai perhehoitoon. Selvitetään kotikunnasta ehdottomat esteet.

Perhe osallistuu ryhmämuotoiseen ennakkovalmennukseen, jonka aikana perhe ja kouluttajat arvioivat perheen valmiuksia toimia perhehoitajina. Mikäli perheen ajatuksena on toimia päätoimisena perhehoitoperheenä, edellytetään molempien puolisoitten osallistuvan

ennakkovalmennukseen. Mikäli perheellä on halu ja valmiudet toimia perhehoitoperheenä, he allekirjoittavat suostumuksensa Perhehoitoyksikön perhepankkiin ja ovat tämän jälkeen kuntien käytössä perhepankin kautta.

Osana ennakkovalmennusta Perhehoitoyksikkö selvittää perheen asunnon soveltuvuuden perhekodiksi. Ellei perheen koti ennakkovalmennuksen aikana sovellu perhekodiksi, Perhehoitoyksikkö arvioi perheen hankkiman kodin soveltuvuuden perhekodiksi.

Perhehoitoon sijoittaminen

Kunnan työntekijä arvioi ikäihmisen tai kehitysvammaisen henkilön perhehoidon tarvetta. Sijoitettavan henkilön lisäksi tiedustellaan läheisten mielipidettä.

Kuntavastaava ottaa yhteyttä Perhehoitoyksikköön ja lähettää perhehoidon koordinaattorille hakemuslomakkeen, jossa kartoitetaan kehitysvammaisen henkilön tarpeita.

Perhehoidon koordinaattori arvioi perhehoitajien valmiuksia vastata kyseisen ikäihmisen tai kehitysvammaisen henkilön tarpeisiin ja ottaa yhteyttä sopivaksi arvioituun perheeseen. Perhehoitaja arvioi saamiensa tietojen perusteella omia valmiuksiaan pitää huolta ko. ikäihmisestä tai kehitysvammaisesta henkilöstä. Perhe pohtii valmiuksiaan ja ilmoittaa perhehoidon koordinaattorille päätöksestään. Jos päätös on myönteinen, perhehoidon koordinaattori ilmoittaa siitä kuntavastaavalle.

Kuntavastaava ilmoittaa perheen löytymisestä ikäihmiselle tai kehitysvammaiselle henkilölle tai heidän omaisilleen. Sovitaan tutustumistapaaminen perhekotiin. Mikäli sekä perhehoitoon hakeutuva tai hänen omaisensa että perhehoitaja ovat halukkaita aloittamaan perhehoidon, voidaan tutustumiskäynnin yhteydessä sopia ensimmäisen lyhytaikaisjakson ajankohdasta tai jatkuvan perhehoidon muuttopäivästä.

Kuntavastaava varmistaa kehitysvammaisen henkilön tarvitsemien palvelujen saamisen perhehoitajan asuinpaikkakunnalta ja selvittää mahdollisuuden esimerkiksi työtoiminnan aloittamiseen tai jatkamiseen perhekodin lähiseudulla. Kuntavastaava vastaa tarvittavien maksusitoumusten tekemisestä ja tiedottaa näistä myös perhehoitajalle.

Kunta tekee sijoituspäätöksen ja laaditaan hoito- ja palvelusuunnitelma tai päivitetään kehitysvammaisen henkilön palvelusuunnitelma tai EHO. Tehdään toimeksiantosopimus kunnan ja perhehoitajien välille. Kehitysvammaisen henkilö muuttaa perhehoitoperheeseen tai lyhytaikainen perhehoito voi alkaa. Lyhytaikaisen perhehoidon jaksot perhehoitaja ja perhehoidossa olevan henkilön omaiset sopivat keskenään.

Perhehoitajalla ei ole subjektiivista oikeutta tiettyyn sijoitukseen tai tiettyyn määrään sijoituksia.

Perhehoidon toteuttaminen

Perhehoitaja vastaa ikäihmisen tai kehitysvammaisen henkilön arjesta, mm. hoito ja huolenpito, yksilöllisten tarpeiden huomiointi, läheissuhteiden tukeminen, yhteistyö kunnan kanssa. Perhehoitaja saa tarvittaessa tukea perhekodin sijaintipaikkakunnan kotihoidosta perhehoidossa olevan henkilön tarpeiden mukaan.

Kunta vastaa vastuutyöntekijän nimeämisestä, joka yhdessä perhehoidon koordinaattorin kanssa mm. valvoo perhehoitoa ja tukee perhehoitajaa (täydennyskoulutus, vapaapäivät).

Perhehoidon päättyminen

Perhehoitaja, kuntavastaava ja perhehoidon koordinaattori keskustelevat yhdessä perhehoidossa olevan henkilön tarpeista. Perhehoitaja tai kuntavastaava irtisanoo toimeksiantosopimuksen. Perhekodista vapautuva paikka on perhehoidossa olevan henkilön muutettua kaikkien kuntien käytössä perhepankin kautta.

Perhehoidon päättymisestä kerrotaan tarkemmin tämän ohjeen luvussa 11.

3 Perhehoitajien rekrytointi

Perhehoitajien rekrytointia on tärkeä tehdä jatkuvasti, jotta perhehoidon tarpeisiin voidaan vastata. Perhehoidon tunnetuksi tekemisen lisäksi myös perhehoitajana toimimisen edellytyksien parantaminen tukee rekrytointia.

Rekrytointia toteutetaan lehti-ilmoituksin ja -jutuvin, joissa kerrotaan perhehoidosta ja alkavista ennakkovalmennuksista. Perhehoidon koordinaattorit pitävät kuntien pyynnöstä myös tiedotustilaisuuksia kuntalaisille sekä työntekijöille. Kuntien toivotaan lisäävän nettisivuilleen perhehoitajien hakuilmoituksen, missä kiinnostuneet ohjataan ottamaan yhteyttä Perhehoitoyksikköön. Ilmoituksen aineistoa saa Perhehoitoyksiköstä.

4 Perhehoitajan hyväksymisen edellytykset

Perhehoitajalla tarkoitetaan henkilöä, joka kunnan kanssa tekemänsä toimeksiantosopimuksen perusteella antaa Perhehoitolain 2-3 §:ssä määriteltyä perhehoitoa omassa kodissaan, jossa hän myös asuu. Toimeksiantosuhteiseksi perhehoitajaksi kunta voi hyväksyä henkilön, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella on sopiva antamaan perhehoitoa. Ennen toimeksiantosopimuksen tekemistä perhehoitajaksi aikovan henkilön on suoritettava tehtävän edellyttämä ennakkovalmennus. Erityisistä syistä ennakkovalmennus voidaan suorittaa vuoden kuluessa sijoituksen alkamisesta. (Perhehoitolaki 263/2015, § 6.)

Kuka voi ryhtyä perhehoitajaksi?

- 1) Perhehoitaja on vastuullinen aikuinen, joka voi tarjota perhehoidossa olevalle henkilölle kodin ja sitoutuu tehtäväänsä.
- 2) Henkilö on saanut ennakkovalmennuksen ja hänellä on hyväksyvä arvio tehtävän edellyttämistä valmiuksista.
- 3) Perhehoitajana voi toimia parisuhteessa elävä tai yksinasuva.
- 4) Perhehoitajan terveydentila on hyvä. Perhehoitoyksikkö pyytää lääkärintodistuksen (T-todistus) päätoimiselta perhehoitajalta ennen tehtävään ryhtymistä. Jos henkilö ryhtyy toimimaan sivutoimimisena lyhytaikaisena hoitajana eikä ole työterveyshuollon piirissä, niin Perhehoitoyksiköllä on harkinnan mukaan mahdollisuus pyytää lääkärintodistus.
- 5) Perhehoitajalta vaadittavassa rikosrekisteriotteessa ei ole estäviä merkintöjä. Perhehoitoyksikkö pyytää rikosrekisteriotteen nähtäväkseen ennakkovalmennuksen aikana.
- 6) Perheenjäsenten ihmissuhteet ovat kunnossa ja perheen talous on vakaa.

- 7) Perhehoitaja on yhteistyökykyinen. Yhteistyötahoja ovat kehitysvammaisen henkilön omaiset ja läheiset sekä kuntien työntekijät ja perhehoidon koordinaattorit.
- 8) Perheen kaikki jäsenet hyväksyvät perhehoidon ja perhehoidossa olevalla henkilöllä on perheessä tasavertainen asema muiden perheenjäsenten kanssa.
- 9) Perhehoitajana ei voi toimia hoidettavan henkilön oma lapsi, vanhempi, isovanhempi avo- tai aviopuoliso tai samassa taloudessa asuvat sisarus.

4.1 Ennakkovalmennus

Perhehoitoyksikkö vastaa ennakkovalmennuksen järjestämisestä. Lakisääteinen ennakkovalmennus on suoritettava ennen perhehoitajaksi ryhtymistä ja toimeksiantosopimuksen tekemistä. Valmennuksen keskeinen tehtävä on selvittää perhehoitajuudesta kiinnostuneen henkilön/perheen soveltuvuus tehtävään. Erityisistä syistä ennakkovalmennus voidaan suorittaa vuoden kuluessa sijoituksen alkamisesta. (Perhehoitolaki 263/2015, § 6.) Erityinen syy voi olla mm. se, että perhehoitaja kuuluu perhehoitoon sijoitettavan lähiverkostoon ja sijoitus on tehty kiireellisesti.

Perhehoitajaksi ryhtyminen on elämänmuutos. Tämän vuoksi perheillä, jotka harkitsevat perhehoitajuutta tulee olla mahdollisuus saada ennalta riittävästi tietoa perhehoitajan tehtävästä. Näin he voivat tehdä tietoon perustuvan päätöksen perhehoitajaksi ryhtymisestä.

Ennakkovalmennuksen tavoitteena on lisäksi taata ikäihmisen tai kehitysvammaisen henkilön perhehoidon laatu ja sijoitusten kestävyys. Kun perhehoitajaksi ryhtyvällä on riittävästi tietoja ja taitoja vastata perhehoidossa olevan henkilön yksilöllisiin tarpeisiin ja tehdä yhteistyötä muiden ihmisten kanssa, voidaan perhehoidossa olevalle taata hyvä hoito ja huolenpito. Jokaisella kehitysvammaisella henkilöllä on myös oikeus päästä hyvin valmentautuneeseen perheeseen.

Ennakkovalmennus on prosessi, joka alkaa perhehoitajuudesta kiinnostuneen tapaamisesta hänen kotonaan ja päättyy yhteiseen arviointikeskusteluun. Näin yhteinen arviointi on osa valmennusprosessia, ei valmennuksesta irrallinen osa. Valmennukseen osallistuva ja kouluttajat puntaroivat osallistujan valmiuksia ensimmäisestä kontaktista lähtien kirjallisen loppuraportin tekemiseen saakka. Tämän vuoksi ennakkovalmennus ei myöskään ole asia, joka voidaan suorittaa erillisissä osissa.

Jos Varsinais-Suomen ulkopuolella ennakkovalmennuksen käynyt perhe muuttaa Varsinais-Suomen alueelle, ei perheen tarvitse käydä ennakkovalmennusta uudelleen. Perhehoitoyksikkö tapaa perheen heidän kodissaan ja tutustuu yhteisen arvioinnin loppuraporttiin sekä keskustelee perheen senhetkisestä tilanteesta ja perhehoidon käynnistämiseen liittyvistä ajatuksista ja kysymyksistä. Mikäli Varsinais-Suomen alueelle muuttavan perheen ennakkovalmennus on kesken, ennakkovalmennus aloitetaan alusta sen tavoitteiden toteutumiseksi. Näin siitä syystä että valmennus on kokonaisuus, jota on mahdotonta valmennuksen tavoitteen toteutumiseksi jakaa osiin.

Kehitysvammaisen henkilön perhehoidon ennakkovalmennuksen sisältö

KeVa-perhehoidon ennakkovalmennus tarjoaa tietoa kehitysvammaisten ja muiden erityistä tukea tarvitsevien lasten, nuorten ja aikuisten perhehoidosta sekä välittää kokemuksia perhehoitajana toimimisesta. Perhehoito sisältää sekä käytännöllisiä että arvoihin ja etiikkaan liittyviä kysymyksiä, joita on tärkeää pohtia ennen perhehoitajaksi ryhtymistä. KeVa-perhehoidon ennakkovalmennus on prosessi, joka kestää n. kolme kuukautta ja sisältää seitsemän ryhmätapaamista kotitehtävineen sekä kaksi tapaamista ennakkovalmennukseen osallistuvien kotona. Ennakkovalmennus perustuu perhehoitajan tehtäviin ja niissä tarvittaviin valmiuksiin, jotka valmennuksen jälkeen arvioidaan ja kirjataan. Prosessin aikana opitaan tunnistamaan omia kykyjä, halukkuutta ja omaa elämäntilannetta perhehoitajan tehtävään ryhtymisen näkökulmasta.

Kehitysvammaisten perhehoidon ennakkovalmennuksen ryhmätapaamisten teemat ja sisältö ovat seuraavat:

1. Tietoa perhehoidosta

Osallistujien ja kouluttajien tutustuminen toisiinsa
Mitä kehitysvammaisten perhehoidon valmennus on?
Kolmet silmälasit kehitysvammaisuuteen
Asuminen ja tuki muutoksessa
Kaikilla ihmisillä on samat tarpeet
Mitä kehitysvammaisen henkilön perhehoito on?
Mitä valmiuksia ikäihmisten perhehoitajalta vaaditaan?

2. Turvallisuutta pysyvyydestä ja jatkuvuudesta

Pysyvyyden, jatkuvuuden ja turvallisuuden merkitys kehitysvammaiselle henkilölle
Perhehoidon taustalla oleva lainsäädäntö
Perhehoidon tuki
Yhteistyön merkitys perhehoidossa kehitysvammaisen henkilön hyvinvoinnin tukena
Perushoito
Leikki
Perhekodin hyväksymisen kriteerit

3. Lapsen, nuoren ja aikuisen tuki

Erityiset tuen tarpeet taustalla
Toimivan vuorovaikutuksen periaatteet
Kehitysvammaisuuteen yleisimmin liittyvät liitännäisvammat ja sairaudet

4. Minä ja kehitysvammainen ihminen

Kohtaammeko? Vuorovaikutus, itsemäärääminen ja tuettu päätöksenteko
Haastavat tilanteet ja haastava vuorovaikutus
Seksuaalisuuden kohtaaminen
Päihteiden käyttö perhehoidossa
Ikääntyvän kehitysvammaisen henkilön tarpeiden huomioon ottaminen

5. Lapsi, nuori ja aikuinen sekä perheet muutoksessa

Miten kehitysvammaisen henkilön elämä muuttuu hänen siirtyessään perhehoitoon?
Miten tukea kehitysvammaista henkilöä muutoksessa?
Miten mahdollistaa ja tukea kehitysvammaisen henkilön suhteita hänen läheisiinsä?

Miten perhehoitajan perhe muuttuu perhehoidon alkaessa?

6. *Kokemuksia perhehoidosta*

Tapaaminen, jossa tutustutaan toimivaan perhekotiin

7. *Perhehoitajan asema*

Perhehoidon tukimuodot

Toimeksiantosopimuksen sisältö ja tekeminen

Perhehoitajan verotus ja sosiaaliturva

Perhehoitajan vakuutukset

Perhehoitajan ja sijoittajan oikeudet ja vastuut

4.2 Perhehoitajan valmiudet

Onnistunut perhehoitosijoitus edellyttää perhehoitajalta monia tietoja, taitoja ja ominaisuuksia, joita kutsutaan valmiuksiksi.

Kehitysvammaisten henkilöiden perhehoitajalla tulee olla valmius:

- tukea hyvän elämän toteutumista
- tukea kehitystä ja toimintakykyä voimavaralähtöisesti
- tukea perhesuhteita ja yhteydenpitoa muihin läheisiin
- tehdä yhteistyötä
- sitoutua perhehoitajan tehtävään

4.3 Rikostaustan selvittäminen

Laki velvoittaa selvittämään lasten kanssa työskentelevien rikostaustan (Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä 504/2002). Perhehoitajat ovat yksi ammattiryhmä, jota tämä laki koskee. Perhehoitoyksikkö pyytää rikosrekisterilain mukaisen rikosrekisterin nähtäväksi ennakkovalmennuksen aikana. Rikosrekisteri ei saa olla kuutta kuukautta vanhempi eikä siinä saa olla merkintöjä esim. lapsiin kohdistuvista tai pahoinpitelyrikoksista. Ote palautetaan sen esittäneelle perhehoitajalle välittömästi, eikä siitä saa ottaa kopiota. Jos otteen esittämisestä on perhehoitosijoituksen tapahtuessa kulunut yli kuusi kuukautta, pyydetään perhehoitajaa esittämään uusi ote. Perhehoitaja vastaa otteen kustannuksista itse.

4.4 Ehdottomat esteet perhehoitajaksi ryhtymiselle

Perhehoitajaksi ei voi ryhtyä henkilö, jolla esim.

- on rikosrekisterimerkintä liittyen lapsiin kohdistuviin tai pahoinpitelyrikoksiin,
- perheessä käytetään fyysisiä rajoitusmenetelmiä, jotka eivät ole asukkaan edun mukaisia,
- on omassa perheessä käynnissä aktiivinen lastensuojeluasiakkuus biologisten lasten kanssa,
- on fyysinen pitkäaikaissairaus, jonka ennustetaan aiheuttavan toimintakyvyn laskua,
- on mielenterveyden häiriöitä tai sairauksia,
- on päihdeongelma,
- on taloudellisia vaikeuksia,

- puoliso tai joku muu perheenjäsen vastustaa ennakkovalmennukseen tuloa tai sijoitusta,
- on perheen elämään ja arkeen erittäin voimakkaasti vaikuttava elämäkatsomus,
- on hylkäävä arvio ennakkovalmennuksesta.

5 Perhekodin hyväksymisen edellytykset

Perhehoitolain (263/2015, § 5) mukaan perhekodin tulee olla rakenteeltaan, tiloiltaan ja varustetasoltaan sekä terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan annettavalle hoidolle sopiva. Lisäksi tulee kiinnittää huomiota perhekodin ihmissuhteisiin sekä perhehoitoon tulevan henkilön mahdollisuutta saada tasavertainen asema muihin perhekodin asukkaisiin nähden. Perhekodin soveltuvuus hyväksytään joko ennakkovalmennuksen aikana tai perheen ilmoitettua Perhehoitoyksikköön haluamansa kodin löytymisestä.

Millainen perhekodin tulee olla?

1. Perhekoti on turvallinen. Perhekodin turvallisuutta koskeissa asioissa toimitaan Varsinais-Suomen Pelastuslaitoksen ohjeen mukaisesti.
 - Perhekodin tulee laatia aluepelastuslaitokselle poistumisturvallisuusselvitys ja suppea pelastussuunnitelma. Perhehoitoyksikkö huolehtii, että perhekodit tekevät edellä mainitut asiakirjat.
 - Perhekodit tekevät omatoimisen palotarkastuksen kerran vuodessa.
 - Perhehoitaja hallitsee pelastamisen ja alkusammutuksen. Perhehoitoyksikkö järjestää yhteistyössä pelastuslaitoksen kanssa perhehoitajille täydennyskoulutuksena turvallisuus- ja alkusammutuskoulutuksia tarpeen mukaan.
 - Perhekodissa on sammutuspeite keittiössä ja käsisammutin. Perhehoitoyksikkö varmistaa asian ennen sijoituksia.
 - Perhehoidossa olevien huonosti liikkuvien henkilöiden huoneet sijaitsevat rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa tai siten, että makuuhuoneiden sijaintikerroksesta on suora uloskäynti.
2. Perhehoitaja vastaa perhekodin turvallisuudesta myös poikkeusolojen aikana ja hän on velvollinen tekemään paloviranomaisten, kuntavastaavan tai perhehoidon koordinaattorin esittämät mahdolliset turvallisuuteen liittyvät korjaustoimenpiteet välittömästi.
3. Perhekodin tulee olla rakenteeltaan, tiloiltaan ja varustetasoltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva.
4. Perhekoti on tarkoituksenmukainen ja siellä on myönteinen ilmapiiri.
5. Perhehoidossa olevalla henkilöllä on perhekodissa mahdollisuus yksityisyyteen. Pääsääntöisesti hänellä tulee olla oma huone. Perhehoitoon tulevalle henkilöllä on halutessaan mahdollisuus kalustaa ja sisustaa huoneensa. Lisäksi hänellä on mahdollisuus käyttää kaikkia kodin yhteisiä tiloja.
6. Perhehoidossa olevalla henkilöllä on perhekodissa tasa-arvoinen asema muiden perhekodin jäsenten kanssa.

5.1 Perhekodin koko

Perhekodissa samanaikaisesti hoidossa olevien ikäihmisten tai kehitysvammaisten henkilöiden lukumäärään vaikuttavat useat asiat:

- perhekodin tilojen koko
- perhekodissa asuvien perhehoitajien määrä
- perheeseen kuuluvien biologisten alle kouluikäisten lasten tai muiden erityistä hoitoa tai huolenpitoa tarvitsevien henkilöiden lukumäärä.

Perhekodissa voidaan samanaikaisesti hoitaa enintään neljää henkilöä hoitajan kanssa samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt mukaan luettuina (Perhehoitolaki 263/2015, § 7).

Perhekodissa voidaan hoitaa samanaikaisesti enintään kuutta henkilöä, jos perhekodissa annettavasta hoidosta, kasvatuksesta tai muusta huolenpidosta vastaa kaksi päätoimista hoitopaikassa asuvaa henkilöä. Heistä toisella tulee olla tehtävään soveltuva koulutus ja riittävä kokemus vastuullisista hoito- ja kasvatustehtävistä. Soveltuvaksi tutkinnoksi katsotaan vähintään nykyinen toisen asteen tutkinto. (Perhehoitolaki 263/2015, § 7.)

Erityisistä syistä voidaan samanaikaisesti hoidettavien henkilöiden enimmäismäärästä poiketa. Erityisenä tilanteena pidetään tilannetta, jossa kyse on hoidon antamisesta perhehoitoon tuleville sisaruksille tai muille saman perheen jäsenille (esim. avo- tai aviopari). Enimmäismäärästä voidaan poiketa myös, jos hoidossa on samanaikaisesti vain täysi-ikäisiä henkilöitä ja heidän toimintakykynsä ja keskinäinen kanssakäymisensä mahdollistavat ylityksen. Hoidettavien määrä on kuitenkin suhteutettava perhehoitajien lukumäärään, hoidettavien tarvitsemaan hoitoon ja kasvatukseen sekä toiminnan luonteeseen. (Perhehoitolaki 263/2015, § 9.)

6 Perhehoidon asukkaan kriteerit

Perhehoitoon sijoittamisen lähtökohtana ovat perhehoitoon sijoitettavan elämäntilanne, aikaisemmat elämäkokemukset sekä tuen, ohjauksen, hoivan ja huolenpidon tarve.

Lopullisessa päätöksessä arvioidaan perhehoitajan valmiuksia hoivata ja tukea perhehoidossa olevaa henkilöä. Lisäksi tulee huomioida, että kaikki perhekodit ovat yksityiskoteja, joten ne ovat tiloiltaan ja varustelultaan erilaisia ja soveltuvat tämän vuoksi hyvin joillekin asukkaille, mutteivät välttämättä kaikille.

Kehitysvammainen henkilö soveltuu perhehoitoon, kun

- hän tarvitsee säännöllisesti ohjausta päivittäisissä toiminnoissa, kuten ruokailussa tai tarkoituksenmukaisessa pukeutumisessa tai
- hän tarvitsee päivittäin auttamista päivittäisissä toiminnoissa, kuten syömisessä, pukemisessa tai peseytymisessä tai
- hän tarvitsee valvontaa säännöllisesti tai
- hänellä on kehitysvammaan liittyvä hoidon tarvetta lisäävä liitännäissairaus, esim. epilepsia tai
- perhehoito on hänen tilanteensa huomioon ottaen hänelle kasvatuksellisesti ja henkisesti mielekäs vaihtoehto tai

- perhehoito on muiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kanssa riittävää kehitysvammaisen henkilön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta tai
- häntä hoitava omainen on vapaalla omaishoitajuudesta tai estynyt hoitamasta kehitysvammaista henkilöä ja
- hän on kunnan kehitysvamma palveluiden asiakas.

Kehitysvammainen henkilö ei sovellu perhehoitoon, kun hän

- käyttäytyy aggressiivisesti perhehoitajaa tai muita perhekodissa asuvia henkilöitä kohtaan tai
- tarvitsee jatkuvaa sairaalatasoista hoitoa tai
- valvoo öisin ja häiritsee muita tai
- tarvitsee ympärivuorokautista jatkuvaa valvontaa tai
- tarvitsee jatkuvasti apua öiseen aikaan (huomioitava mahdollisuus käyttää henkilökohtaista avustajaa yön aikana) tai
- tarvitsee siirtymiseen tai liikkumiseen sellaisia apuvälineitä, joiden käyttäminen ei ole mahdollista perhekodissa tai
- tarvitsee jatkuvasti päivittäisissä toimissa kahden henkilön apua.

Kehitysvammainen henkilö soveltuu perhehoidettavan kotona tapahtuvaan perhehoitoon, kun

- vanhempien tuen tarve on erittäin lyhytaikainen ja
- hoito on lyhytaikaista ja
- perhehoidossa oleva henkilö on alaikäinen lapsi ja
- hänellä on hankalasti siirrettäviä apuvälineitä tai
- hän totuttelee perhehoitajaan väliaikaisesti omassa kodissaan ennen perhekodissa tapahtuvaa hoitoa.

7 Toimeksiantosopimus

Toimeksiantosopimuksessa perhehoitaja ja kunta sopivat hoitosuhteeseen liittyvät molemminpuoliset oikeudet ja velvollisuudet. Toimeksiantosopimus tehdään jokaisen perhehoitoon sijoitetun osalta erikseen ja se tehdään aina ennen perhehoitoon tulevan henkilön muuttoa perheeseen. Sopimuslomakkeena käytetään maakunnan omaa perhehoidon toimeksiantosopimuslomaketta. Tämä toimintaohje sisältää tietoa siitä, miten perhehoitoa toteutetaan Varsinais-Suomen perhehoitoyksikön sopimuskunnissa. Näin tämä toimintaohje määrittelee omalta osaltaan toimeksiantosopimuksessa sovittavia asioita.

Sopimus tehdään yhteisessä sopimusneuvottelussa ja sen allekirjoittavat perhehoitaja ja kunnan vastuullinen viranhaltija kunnan hallinto- tai johtosäännön mukaan. Toimeksiantosopimusta tehtäessä tulee välttää tulkinnanvaraisia ilmauksia, kuten ”tarvittaessa”, ”tarpeen mukaan” tai ”voidaan”. Ne jättävät helposti avoimeksi sen, miten ja kuka tilanteen tai tarpeet arvioi.

Toimeksiantosopimusta ei voi muuttaa yksipuolisesti. Kun perhehoidossa olevan henkilön tilanne tai hoitoisuus muuttuu, sopimusta tarkistetaan yhteisessä neuvottelussa. Sopimus tehdään toistaiseksi tai määräajaksi sovitusta päivästä alkaen. (Perhehoitolaki 263/2015, § 10.)

Toimeksiantosopimuksen allekirjoittavat molemmat aviopuoliset, kun on tarkoitus, että he molemmat vastaavat perhehoitoon sijoitettujen hyvinvoinnista. Toimeksiantosopimukseen liitetään tarvittavat palvelusuunnitelmat.

KeVa-ennakkovalmennukseen osallistuvat perheet ovat toimittaneet Perhehoitoyksikölle nähtäväksi rikosrekisterilain mukaisen rikosrekisterin. Ennen toimeksiantosopimuksen tekemistä kuntavastaava varmistaa Perhehoitoyksiköstä tai perhehoitajalta, että esitetty rikosrekisteriote ei ole kuutta kuukautta vanhempi. Mikäli ote on kuutta kuukautta vanhempi, perhehoitaja toimittaa kuntavastaavalle nähtäväksi uuden rikosrekisteriotteen. Ote palautetaan perhehoitajalle, eikä siitä saa ottaa kopioita. Perhehoitaja kustantaa otteen itse.

Kiertävän perhehoitajan kanssa tehdään toimeksiantosopimus siltä ajalta, kun hän toimii perhehoitajan sijaisena. Toimeksiantosopimus tehdään aina ennen sijaisuuden alkamista. Sopimuksessa sovitaan mm. hoitopalkkion määrästä ja maksutavasta, kustannusten korvaamisesta sekä sopimuksen voimassaoloajasta. (Perhehoitolaki 263/2015, § 14.)

Toimeksiantosopimuksen tehnyt henkilö ei ole työsopimuslain 1. luvun 1. §:ssä tarkoitetussa työsuhteessa sopimuksen tehneeseen kuntaan. Perhehoitajana toimiminen ei kerrytä ansiosidonnaista työttömyysturvaa eikä perhehoitajalla ole oikeutta kunnan työterveyspalveluihin. Hoitopalkkio kerryttää työeläkettä.

7.1 Toimeksiantosopimuksen sisältö

Perhehoitolain (263/2015, § 10) mukaan toimeksiantosopimuksessa tulee huomioida seuraavat asiat:

- 1) Sopijaosapuolet
- 2) Perhehoidossa oleva henkilö
- 3) Toimeksiantosopimuksen voimassaoloaika
- 4) Perhehoitajalle maksettavan hoitopalkkion määrä ja suorittaminen
- 5) Kustannusten korvaaminen perhehoitajalle
- 6) Perhehoidon käynnistämisestä aiheutuvien kustannusten korvaaminen
- 7) Lapsilisän ja alle 16-vuotiaan vammaistuen maksaminen
- 8) Perhehoidossa olevan henkilön oikeudet, tukitoimet ja harrastukset sekä näiden toteuttamiseksi tarpeelliset toimenpiteet
- 9) Perhehoitajan oikeus vapaaseen ja vapaapäivien toteuttaminen
- 10) Hoitopalkkion maksaminen ja kustannusten korvaaminen vapaan ajalta ja hoidon keskeytyessä
- 11) Perhehoitajalle annettava valmennus, terveys- ja hyvinvointitarkastukset, työnohjaus, koulutus ja niiden toteuttaminen
- 12) Perhekodin hyväksyminen
- 13) Perhehoitajan velvoitteet ja vaitiolovelvollisuus
- 14) Toimeksiantosopimuksen irtisanominen ja purkaminen
- 15) Liitteet
- 16) Sopimuksen tarkistamisen ajankohta
- 17) Allekirjoitukset

7.2 Toimeksiantosopimuksen irtisanominen ja purkaminen

Jos toimeksiantosopimuksessa ei ole toisin sovittu, voidaan toimeksiantosopimus irtisanoa päättymään irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua (Perhehoitolaki 263/2015, § 12). Irtisanomisen tulee tapahtua kirjallisena.

Jos perhekoti tai siellä annettava hoito todetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, sijoittavan kunnan kuntavastaavan tulee pyrkiä tarvittaessa yhdessä perhehoidon koordinaattorin kanssa saamaan aikaan korjaus vallitseviin epäkohtiin. Toiminnassa havaituista puutteista tai epäkohdista on heti keskusteltava yhdessä perhehoitajan kanssa. Perhehoitajalla on mahdollisuus kertoa oma näkemyksensä tilanteesta sekä tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin tilanteen korjaamiseksi yhdessä sovittavalla tavalla. Kokonaistilanteen selvittämiseksi on hyvä kartoittaa myös muiden kyseiseen perhekotiin sijoittaneiden kuntien kuntavastaavien näkemyksiä tilanteesta. Keskinäisen luottamuksen säilymiselle luo edellytyksiä tilanteen avoin selvittäminen sekä nopea tilanteisiin puuttuminen.

Jos puutetta ei korjata asetetussa määräajassa tai jos puutetta ei voida korjata ilman kohtuutonta vaivaa tai kohtuullisessa ajassa, toimeksiantosopimus voidaan purkaa välittömästi (Perhehoitolaki 263/2015, § 12).

8 Perhehoidon palkkiot ja korvaukset

Perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkiota ja kulukorvausta. Lisäksi perhehoitajalle voidaan maksaa käynnistämiskorvausta. Perhehoitajalle maksettavista hoitopalkkioista ja muista kustannuskorvauksista säädetään tarkemmin perhehoitolaissa (263/2015).

Hoitopalkkio ja kulukorvaus maksetaan jatkuvassa perhehoidossa sen kuun loppuun mennessä, jonka aikana ne on ansaittu. Koska perhehoitaja ei ole elatusvelvollinen perhehoidossa oleviin henkilöihin nähden, hänen tulee saada toimeksiantosopimuksessa määritelty kulukorvaus kuukauden aikana syntyneistä kuluista saman kuukauden loppuun mennessä.

Lyhytaikaisen perhehoidon sekä kiertävän perhehoitajan hoitopalkkio ja kulukorvaus maksetaan jälkikäteen kohtuullisessa ajassa kunnan palkanmaksuaikataulujen mukaan.

8.1 Hoitopalkkio

Perhehoitajalla on oikeus saada hoidosta palkkiota. Perhehoitolain 16. §:n mukaan hoitopalkkiota maksetaan perhehoidossa olevaa henkilöä kohti kalenterikuukaudessa vähintään 785,16 euroa (1.1.2018 alkaen) ja hoitopalkkion määrä tarkistetaan kalenterivuositain työntekijän eläkelain (395/2006) 96. §:ssä tarkoitetulla palkkakertomella. Hoitopalkkion suuruus määritellään toimeksiantosopimuksessa ja sitä tarkistetaan tarvittaessa. Jos perheen molemmat puoliset toimivat yhdessä päätoimisina perhehoitajina, hoitopalkkio maksetaan molemmille jaettuna. Hoitopalkkiota ei makseta henkilölle, joka on kieltäytynyt vastaanottamasta palkkiota. Hoitopalkkio on veronalaista tuloa.

Perhehoidosta maksettava hoitopalkkio perustuu kunkin hoidossa olevan henkilön hoitoon käytettävään aikaan ja hoidon vaativuuteen. Arvioinnista vastaa sijoittavan kunnan työntekijä yhteistyössä eri asiantuntijoiden kanssa. Hoidon vaativuutta saattaa olla vaikea arvioida perhehoidon alkaessa ja toimeksiantosopimusta tehtäessä. Tällöin on tärkeää sopia, milloin hoidon vaativuutta ja sopimusta tarkastetaan ensimmäisen kerran (esim. 4kk:n kuluttua).

Kehitysvammaisten henkilöiden perhehoidosta maksettavat hoitopalkkiot Varsinais-Suomen kunnissa:

	Palkkioluokka 1	Palkkioluokka 2
	ei vaativia perussairauksia, melko omatoiminen, ohjauksen /valvonnan tarve	päivittäisen tiiviin ohjauksen/avun / valvonnan tarve tai kuten 1 luokka ja lisäsairaus, joka vaatii hoitoa
Jatkuva perhehoito	1077,36 €/kk	1292,84 €/kk
Lyhytaikainen perhehoito	53,88 €/vrk	64,63 €/vrk
Osavuorokautinen perhehoito	26,94 €/vrk	32,32 €/vrk
Perhehoidettavan kotona tapahtuva perhehoito	80,81 €/vrk	96,96€/kk
Perhehoidettavan kotona tapahtuva osavuorokautinen perhehoito	40,40€ /vrk	48,49€/vrk

Hoitopalkkiota voidaan korottaa enintään 50 %, kun hoivan ja huolenpidon tarve on erityissyistä korkea. Tällaisia syitä voivat olla:

- perhehoidossa olevan henkilön kokoaikaisen valvonnan tarve on sairauden, hoidon tai lääkityksen vuoksi normaalia suurempi
- perhehoidossa olevan henkilön tarvitsema ylimääräinen ja yhtämittäinen hoito, opastus ja avustaminen päivittäisissä toiminnoissa (esim. syöminen, pukeminen, koulunkäynti) vie päivittäin paljon aikaa
- perhehoidossa olevaa henkilöä ei voi jättää yksin
- lähiverkoston kanssa tehtävä yhteistyö arvioidaan haasteelliseksi

8.2 Kulukorvaus

Perhehoidossa olevan henkilön hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvista kustannuksista perhehoitajalle maksetaan todellisten kustannusten mukainen kulukorvaus. Perhehoitaja ei ole perhehoidossa olevaan henkilöön nähden elatusvelvollinen. Perhehoitolaki (263/2015, § 17) oikeuttaa perhehoitajan saamaan vähintään laissa määritellyn kulukorvauksen. Kulukorvauksen vähimmäismäärä on 1.1.2018 alkaen 413,87 euroa/kk.

Kulukorvauksen perusteena käytetään perhehoidossa olevan henkilön hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvia todellisia kustannuksia ja kunkin hoidossa olevan henkilön yksilöllisiä tarpeita. Lain mukaan kulukorvausten määrä tarkistetaan kalenterivuositain vuoden alusta elinkustannusindeksin edellisen vuoden lokakuun vuosimuutoksen mukaisesti.

Perhehoidosta maksettavat kulukorvaukset Varsinais-Suomen kunnissa

	Aikuisten perhehoito (ikäihmiset ja kehitysvammaiset henkilöt)	Lasten perhehoito (kehitysvammaiset lapset)
Jatkuva perhehoito	581,28 €/kk	539,00 €/kk (0-12 v.) 665,82 €/kk (13-20 v.)
Lyhytaikainen perhehoito	21,15 €/vrk	21,15 €/vrk
Osavuoro- kautinen perhehoito	10,57 €/vrk	
Kehitysvammaisen henkilön kotona tapahtuva perhehoito	10,57€/ hoitojakso	

Kulukorvaus kattaa perhehoidossa olevan henkilön:

- 1) Ravintomenot (Huom! kulukorvausta korotetaan mikäli perhehoidossa olevalla henkilöllä on ylimääräisiä kuluja aiheuttava erikoisruokavalio esim. maidoton, gluteeniton)
- 2) Tavanomaiset terveydenhuollon kustannukset (kuten käsikauppalääkkeet), joita ei muun lainsäädännön nojalla korvata
- 3) Pesuaineet ja henkilökohtaisen hygienian tarvikkeet (lukuun ottamatta vaippoja). Kun ikäihminen tai kehitysvammaisen henkilö tarvitsee vaippoja, ne myönnetään kotikunnasta ja ne ovat maksuttomia. Kun ikäihmisen hoito vaatii erityisiä hoitotarvikkeita, niistä neuvotellaan sijoittavan kunnan kanssa.
- 4) Asunnon käytöstä aiheutuvat menot: jätehuolto, sähkö, lämmitys, vesi, kodin kiinteistön korjaus, kodin puhtaanapito ja irtaimiston kulumisen
- 5) Vaatteiden huollosta aiheutuvat kustannukset.
- 6) Ikäihmisten ja kehitysvammaisten henkilöiden perhehoidossa voidaan virkistys- ja harrastustoiminnasta aiheutuvien menojen korvaamisesta sopia toimeksiantosopimuksessa (esim. asiakkaalla on omia varoja, joista menot voidaan kustantaa)
- 7) Omalla autolla ajettujen, tavanomaiseen perhehoidon arkeen kuuluvien ajojen matkakustannukset
- 8) Puhelinmaksut
- 9) Vakuutukset

Perhehoitaja tarjoaa normaaliin elämiseen liittyvät asiat, mutta perhehoidossa oleva henkilö voi halutessaan ostaa itse herkuja tai erityisiä pesuaineita tms. Lapsilisä ja alle 16-vuotiaan vammaistuki maksetaan jatkuvassa perhehoidossa perhehoitajalle.

Kulukorvausta korottavia tekijöitä ovat mm. vammasta tai sairaudesta johtuva tavanomaista suurempi kulutus ja normaalia suuremmat yhteydenpitokulut.

Perhehoitaja voi kuljettaa perhehoidossa olevaa henkilöä, mikäli asiasta on sovittu sijoittavan kunnan kanssa ja hänellä on kuljettamiseen kirjallinen lupa alaikäisen perhehoidettavan vanhemmilta. Sijoittava kunta ei vakuuta perhehoidossa olevaa henkilöä matkalla sattuneiden tapaturmien varalta.

Kulukorvaus on perhehoitajalle veronalaista tuloa, koska se käsitellään työkorvauksena verotuksessa. Perhehoitaja voi vähentää maksetun määrän verotuksessa tulonhankkimiskuluna. Suositellaan, että perhehoitaja käy verovirastossa selvittämässä ennakonpidätysprosenttinsa.

Mikäli perhehoidossa olevan henkilön tarpeista aiheutuu erityisiä kuluja, ne voidaan korvata perhehoitajalle erillisen sopimuksen mukaisesti. Toimeksiantosopimusta tehtäessä on tarkkaan selvitettävä, mitkä kulut sisältyvät kulukorvaukseen ja mitä tarkoitetaan erityisten kustannusten korvaamisella.

Erityisillä kustannuksilla tarkoitetaan perhehoidossa olevan henkilön yksilöllisistä tarpeista johtuvia terapian ja terveydenhuollon kuluja sekä alle 21-vuotiaan lapsen tai nuoren opinnoista aiheutuvia erityisiä kustannuksia, joita ei muun lainsäädännön nojalla korvata. Sijoittaja voi korvata erikseen myös perhehoidossa olevan henkilön lomanvietosta tai harrastuksista aiheutuvia kustannuksia ja muita jatkuvaluonteisia tai kertakaikkisia erityisiä kustannuksia. (Perhehoitolaki 263/2015, § 17.)

Lisäksi kehitysvammaisen henkilön kotona tapahtuvassa perhehoidossa perhehoitajalle maksetaan matkakorvausta vähintään Kelan matkakorvausten oman auton kilometrikorvauksen mukaan (vuonna 2018 korvaus on 0,20€/km).

8.3 Käynnistämiskorvaus

Perhehoitolain (263/2015, § 18) mukaan uutta jatkuvaa perhehoitosijoitusta käynnistettäessä perhehoitajalle maksetaan hoidon käynnistämisestä aiheutuvista tarpeellisista kustannuksista käynnistämiskorvausta (enimmäismäärä on 1.1.2018 lukien 2 939,26 euroa perhehoidossa olevaa henkilöä kohti). Perhehoitajalle maksettavia käynnistämiskorvauksia tulee tarkistaa kalenterivuositain vuoden alusta elinkustannusindeksin edellisen vuoden lokakuun vuosimuutoksen mukaisesti. Lyhytaikaisessa perhehoidossa käynnistämiskorvaus on harkinnanvarainen.

Perhehoidossa olevalla henkilöllä on oikeus kalustaa itse oma huoneensa omilla huonekaluillaan. Käynnistämiskorvauksella katetaan perhehoidon käynnistymisestä aiheutuvia kuluja, joita voivat olla mm.

- asuntoon kohdistuvat välttämättömät korjaus- ja muutostyöt,
- irtaimistohankinnat ja huonekalut,
- vuodevaatteet ja vuodesuojat sekä
- muut perushankinnat.

Käynnistämiskorvauksella tehtävät hankinnat kohdennetaan aina perhehoidossa olevaan henkilöön.

Käynnistämiskorvausta voidaan käyttää kuuden kuukauden kuluessa perhehoitosijoituksen tapahduttua. Käynnistämiskorvausta voidaan myöntää silloin, kun korvausta ei voi saada muun lainsäädännön nojalla esim. vammaisen tarvitsemat asunnon muutostyöt tai apuvälineet tulee ensisijaisesti hankkia vammaispalveluna tai lääkinnällisenä kuntoutuksena. Hankinnoista sovitaan kuntavastaavan ja perhehoitajan kesken toimeksiantosopimuksessa. Perhehoitaja laatii luettelon perhehoitoon tulleen henkilön tarvitsemista tarvikkeista ja mahdollisista kodinmuutostöistä, minkä pohjalta hän sopii käynnistämiskorvauksen määrästä kuntavastaavan kanssa.

Käynnistämiskorvauksella tehty kaluste-, väline- tms. hankinnat ovat sijoittavan kunnan omaisuutta. Perhehoitaja ja sijoittava kunta voivat sopia, että hankinnoista tulee perhehoitajan omaisuutta neljän vuoden poistoajan jälkeen. Hankinnan arvo alenee neljän vuoden poistoajan kuluessa niin, että jokaisena vuonna poistuu neljäsosa (25 %) hankinnan arvosta. Mikäli perhehoito lakkaa poistoajan kuluessa, perhehoitaja ja kunta voivat sopia, että perhehoitajalla on mahdollisuus lunastaa hankinnat itselleen sillä arvolla, joka hankinnoilla on poistoarvon mukaan.

Käynnistämiskorvauksella hankittavat kulutustavarat, joiden käyttöikä on 1-3 vuotta, eivät ole poiston alaisia. Nämä tavarat siirtyvät perhehoitajan omaisuudeksi sijoittavan kunnan kanssa sovittuna päivänä.

8.4 Maksut perhehoidon keskeytyksen ajalta

Hoitopalkkion ja kulukorvauksen maksamisesta perhehoidon keskeytymisen ajalta sovitaan toimeksiantosopimuksessa.

Perhehoitajan vapaapäivät

Jatkuva perhehoito

Perhehoitajalle kertyy vapaapäiviä jatkuvassa perhehoidossa 3,5vrk/kk (42vrk/vuosi) sellaisilta kuukausilta, joiden aikana perhehoidossa oleva henkilö on ollut paikalla perhekodissa vähintään 14 vuorokautta.

Perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio ja kulukorvaus täysimääräisenä vapaan ajalta, mikäli perhehoitajan kotiin tulee kiertävä perhehoitaja vapaan ajaksi.

Perhehoitaja saa vapaansa ajalta normaalin hoitopalkkion ja 50 % kulukorvauksesta, jos hoidettava on vapaan ajan muualle sijoitettuna.

Lyhytaikainen perhehoito

Lyhytaikaisessa perhehoidossa perhehoitajalle kertyy vapaapäiviä 2vrk/kk, niiltä kuukausilta, jolloin perhehoidossa oleva henkilö on ollut paikalla perhekodissa vähintään 14 vuorokautta.

Perhehoitajalle kertyneet vapaapäivät korvataan rahana. Vapaapäiväkorvauksen päiväkohtainen hoitopalkkio määräytyy siten, että 1 kuukauden hoitopalkkio jatkuvan perhehoidon mukaan kerrotaan ensin 12 (kuukaudella) ja jaetaan 365 (päivällä).

Osavuorokautinen perhehoito

Perhehoitajalle kertyy vapaapäiviä sen mukaan onko kyse jatkuvasta vai lyhytaikaisesta perhehoidosta. Vapaapäivät korvataan rahana.

Perhehoitajan sairastuessa

Jatkuva perhehoito

Perhehoitajan ollessa sairauden vuoksi tilapäisesti kykenemätön hoitamaan tehtäväänsä, maksetaan perhehoitajalle hoitopalkkio sairauspäivärahan omavastuuajalta (sairastumispäivä + 9 arkipäivää sekä omavastuuajalle sattuvat viikonloput). Perhehoitaja on oikeutettu saamaan sairauspäivärahaa omavastuuajan jälkeen verotettavien tulojensa perusteella laskettavan sairausvakuutusloman suuruusena (Sairausvakuutuslaki 1224/2004, § 1). Tätä päivärahaa perhehoitaja hakee itse Kansaneläkelaitokselta. Edellytyksenä omavastuuajan hoitopalkkion maksamiselle on toimiminen perhehoitajana vähintään yhden kuukauden ajan ennen sairausloman alkua.

Sairausloma ja perhehoitajan oikeus saada sijoittavalta kunnalta hoitopalkkiota sairauspäivärahan omavastuuajalta (sairastumispäivä + 9 arkipäivää sekä omavastuuajalle sattuvat viikonloput) eivät ole sama asia. Sijoittava kunta voi kieltäytyä sairausloman omavastuuajan hoitopalkkion maksamisesta, jos lääkärintodistus on puutteellinen, sijoittavalla kunnalla on perustellut syyt epäillä, että lääketieteellinen arvio on virheellinen tai on osoitettavissa, että perhehoitaja syyllistyy sairausloma-oikeuden väärinkäyttöön. Sijoittava kunta voi kieltäytyä sairausloman omavastuuajan hoitopalkkion maksusta myös, jos lääkärintodistukseen merkitty sairaus ei ole virallisessa tautiluokituksessa mainittu sairaus tai sitä ei olisi pidettävä sairautena.

Sijoittavalla kunnalla on oikeus tietää työkyvyttömyyden aiheuttava sairaus (esim. diagnoosi) sairausloman omavastuuajan hoitopalkkion maksuvelvollisuuden arvioimiseksi. Tyypillisesti tämä osoitetaan lääkärin (tai terveydenhoitajan) kirjoittamalla todistuksella. Perhehoitaja voi keskeyttää perhehoitajana toimimisen sellaisenkin lääkärintodistuksen perusteella, johon ei ole merkitty diagnoosia, mutta sairausloman omavastuuajan hoitopalkkion maksaminen edellyttää kuitenkin, että sijoittavalla kunnalla on riittävä tieto maksuvelvollisuuden arvioimista varten. Tästä syystä tyypillisesti edellytetään diagnoosin sisältävää lausuntoa. Diagnoosi ilmaistaan todistuksessa ICD-koodilla. Koodin mukaan sairausloman omavastuuajan hoitopalkkio joko maksetaan tai ei.

Perhehoitajan sairastuessa Perhehoitoyksikkö yhdessä kyseiseen perhekotiin sijoittaneiden kuntien kuntavastaavien kanssa harkitsee ja neuvottelee siitä, maksetaanko perhehoitajalle hoitopalkkiota sairausloman omavastuuajalta.

Kulukorvauksesta vähennetään 50 %, jos perhehoitoon sijoitettu henkilö siirretään muualle hoitoon perhehoitajan sairausloman ajaksi.

Lyhytaikainen perhehoito

Päätoimisesti lyhytaikaisena perhehoitajana toimivalle henkilölle maksetaan hoitopalkkio sairauspäivärahan omavastuuajalta (sairastumispäivä + 9 arkipäivää sekä omavastuuajalle sattuvat viikonloput) ennalta sovituista hoitojaksoista edellä olevat rajoitukset huomioiden.

Perhehoitajan täydennyskoulutus ja vertaistapaamiset

Perhehoitajan tilapäinen poissaolo tulee aina sopia erikseen Perhehoitoyksikön tai sijoittavan kunnan kanssa. Poissaolo voidaan hyväksyä esimerkiksi täydennyskoulutuksen tai vertaisryhmätapaamisten perusteella. Poissaolo ei vaikuta maksettavan hoitopalkkion ja kulukorvauksen määrään vähentävästi.

Perhehoidon keskeytyessä perhehoitajasta riippumattomasta syystä

Jatkuva perhehoito

Jatkuva perhehoito voi keskeytyä perhehoidossa olevan henkilön sairaalahoidon, omaisten luona vierailun tms. syyn vuoksi. Tällöin perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio täysimääräisesti ja 50% kulukorvauksesta 30 vuorokauden ajan yhtäjaksoisesti ja enintään 60 vrk/vuosi. Jos tilalle otetaan toinen asukas, hoitopalkkio ja kulukorvaus määräytyvät hänen toimeksiantosopimuksestaan.

Maksujen jatkuessa perhehoitajan edellytetään pitävän yhteyttä perhehoidossa olevaan henkilöön ja olevan yhteistyössä hoitopaikan kanssa. Hoidettavan tulo- ja lähtöpäivää ei lasketa poissaolopäiviksi.

Lyhytaikainen perhehoito

Mikäli lyhytaikaisesta perhehoidosta on tehty toistaiseksi voimassa oleva toimeksiantosopimus ja sovittu jakso perhekodissa peruuntuu, toimitaan seuraavasti:

1. Ensisijaisesti perhehoitaja ja perhehoidossa oleva henkilö tai hänen omaisensa sopivat uuden hoitojakson peruuntuneen tilalle.
2. Perhehoitajalle maksetaan 50 % sovittu jakson hoitopalkkiosta ja kulukorvauksesta. Jos jakso peruutetaan 7 vrk ennen sen alkamista, kunnalla ei ole maksuvelvoitetta.

8.5 Kiertävän perhehoitajan hoitopalkkio ja kulukorvaus

Kiertävän perhehoitajan hoitopalkkio määritellään toimeksiantosopimuksessa.

Toimeksiantosopimus tehdään aina ennen sijaisisuuden alkamista. Vakituinen perhehoitaja on velvollinen ilmoittamaan aikomuksestaan pitää vapaata Perhehoitoyksikköön sekä sijoittavalle kunnalle. Kiertävälle perhehoitajalle maksettavan hoitopalkkion palkkioluokka perustuu kunkin perhehoidossa olevan henkilön varsinaiselle perhehoitajalle maksettavan hoitopalkkion palkkioluokkaan. Osavuorokautisessa perhehoidossa kiertävän perhehoitajan palkkio perustuu perhehoidossa olevien henkilöiden määrään.

Osavuorokautinen sijaistaminen eli sijaisen palkkio, kun sijaisuus kestää alle 10 tuntia

Kiertävälle perhehoitajalle maksetaan osavuorokautisesta perhehoidosta seuraavat hoitopalkkiot Varsinais-Suomen kunnissa:

asiakkaita	hoitopalkkio
1	52,07 €
2	83,72 €
3	94,21 €
4	125,60 €
5	157,00 €
6	188,40 €
7	219,79 €

Jos yhden perhehoitajan luokse on sijoitettu henkilöitä useammasta kunnasta, hoitopalkkio jaetaan tasan sijoittavien kuntien kesken.

Lyhytaikainen sijaistaminen eli sijaisen palkkio, kun sijaisuus kestää yli 10 tuntia, mutta alle 21 vrk

Kiertävälle perhehoitajalle maksetaan lyhytaikaisesta perhehoidosta lyhytaikaisen perhehoidon hoitopalkkio.

Kun sijaisuus kestää yli 21 vrk

Kiertävälle perhehoitajalle maksetaan yli 14 vuorokautta kestävästä sijaisuudesta jatkuvan perhehoidon mukainen hoitopalkkio, huomioiden hoitopäivät.

Kulukorvaus ja matkakorvaus

Lisäksi kiertävälle perhehoitajalle maksetaan kulukorvausta 10,24 euroa sekä matkakorvausta vähintään Kelan matkakorvausten oman auton kilometrikorvauksen mukaan (vuonna 2018 korvaus on 0.20 €/km). Kulukorvaus on sijaisuusjaksokohtainen ja korvaus jaetaan tasan sijoittavien kuntien kesken.

9 Perhehoitajan asema

Perhehoitajan oikeuksista ja hänen asemaansa koskevista asioista säädetään perhehoitolaissa ja niistä sovitaan lähemmin toimeksiantosopimuksessa.

9.1 Tietojensaantioikeus

Perhehoitajalla on oikeus saada sellaiset hoidettavaa koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä perhehoidon onnistumisen kannalta (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000, § 17). Perhehoidossa olevaa henkilöä koskevat asiakirjat ja muut kirjalliset tiedot säilytetään asianmukaisesti lukitussa paikassa. Salassa pidettävät asiakirjat palautetaan perhehoidon päättyessä sijoittavaan kuntaan.

9.2 Vaitiolovelvollisuus

Perhehoitajalla on elinikäinen vaitiolovelvollisuus (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000, § 15), mikä tarkoittaa sitä, että perhehoidossa olevaa henkilöä koskevia salassa pidettäviä tietoja ei saa ilmaista sivullisille myöskään siltä osin kun ne koskevat muita kun perhehoidossa olevaa henkilöä itseään. Salassa pidettäviä tietoja ei saa käyttää myöskään omaksi tai toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi. Salassa pidettävistä tiedoista voi sivullisille antaa tietoa asiakkaan nimenomaisella suostumuksella tai hänen laillisen edustajansa suostumuksella (edustajalla on laillinen oikeus saada tietoja). Allekirjoittamalla toimeksiantosopimuksen perhehoitaja sitoutuu vaitiolovelvollisuuteen.

9.3 Ilmoitusvelvollisuus

Perhehoitaja on velvollinen ilmoittamaan perhehoidossa tapahtuneista muutoksista Perhehoitoyksikköön, joka ilmoittaa muutoksista sijoittavan kunnan kuntavastaavalle sekä kuntaan, jossa perhekoti sijaitsee (vrt. Perhehoitolaki 263/2015, § 21).

9.4 Oikeus vapaaseen

Perhehoitolain mukaan perhehoitajalle tulee järjestää mahdollisuus vapaaseen, jonka pituus on kaksi vuorokautta kutakin sellaista kalenterikuukautta kohden, jona hän on toiminut toimeksiantosopimuksen perusteella vähintään 14 vrk perhehoitajana (Perhehoitolaki 263/2015,

§ 13). Perhehoitajan oikeus vapaaseen lasketaan kalenterivuosittain. Vapaakausi alkaa 1.1. ja päättyy 31.12. Kertyneet vapaapäivät on pidettävä sen kalenterivuoden kuluessa, jonka aikana ne on ansaittu. Huomioitavaa on, että kun perhehoitajalle järjestetään vapaan ajaksi sijainen, perhehoitajalla kuluu yksi vapaapäivä. Sijoittava kunta ja Perhehoitoyksikkö huolehtivat siitä, että perhehoitolain mukaiset 24 vuorokautta (2vrk/kk) toteutuvat.

Vapaan tavoitteena on taata perhehoitajalle mahdollisuus irrottautua sitovasta tehtävästään, mikä tukee hoitajan jaksamista. Vapaan pitäminen palvelee näin myös perhehoidossa olevan henkilön hyvinvointia. Perhehoitajien mahdollisuus yhteiseen vapaa-aikaan tukee hoitajien parisuhdetta ja perhehoidon jatkuvuutta. Mikäli perhehoitaja ei halua käyttää oikeuttaan vapaaseen, siitä tulee mainita toimeksiantosopimuksessa.

Jatkuva perhehoito

Varsinais-Suomen kunnissa ikäihmisiä tai kehitysvammaisia henkilöitä hoitavilla perhehoitajilla kertyy vapaapäiviä 3,5 kpl kalenterikuukaudessa (42 vapaapäivää vuodessa) sellaisilta kalenterikuukausilta, joiden aikana perhehoidossa oleva henkilö on ollut paikalla perhekodissa vähintään 14 vuorokautta. Perhehoitoyksikkö ja perhehoitaja järjestävät yhteistyössä sijoittavan kunnan kanssa perhehoidossa olevien henkilöiden hoidon perhehoitajan vapaan ajaksi. Hoidon järjestämisessä otetaan huomioon perhehoidossa olevan henkilön ja hänen lähiomaistensa toiveet. Mikäli perhehoidossa on useampi kuin yksi henkilö, tulee vapaa järjestää kaikkien perhehoidossa olevien henkilöiden osalta yhtä aikaa. Mikäli perhehoitaja haluaisi pitää kesäaikaan yhtäjaksoisesti(?) yli viikon vapaata, tulee vapaatoive esittää Perhehoitoyksikköön maaliskuun loppuun mennessä. Perhehoitajan vapaan toteuttamisesta ja korvausten suorittamisesta sovitaan toimeksiantosopimuksessa.

Vapaa voidaan toteuttaa seuraavilla tavoilla:

1. Perhehoitajan kotiin voidaan järjestää toimeksiantosopimussuhteinen kiertävä perhehoitaja. Perhehoitaja ottaa yhteyttä Perhehoitoyksikköön, joka järjestää kiertävän perhehoitajan tulon perhekotiin. Perhehoitoyksikkö ilmoittaa vapaan pitämisestä ja kuluvien vapaapäivien määrästä sekä maksettavista hoitopalkkioista kuntavastaaville. Perhehoitoyksikkö pitää kirjaa toteutuneista vapaista.
2. Perhehoidossa olevien henkilöiden hoito järjestetään perhehoitajan vapaan aikana toisessa kunnan hyväksymässä perhekodissa. Muutoin toimitaan kuten kohdassa 1.
3. Perhehoitaja huolehtii sijaisen hankkimisesta ja maksaa hänelle itse.
4. Perhekodin asukkaat siirtyvät omiin kuntiinsa lyhytaikaishoitoon vapaan ajaksi.
5. Sijoittava kunta maksaa perhehoitajasta riippumattomista syistä pitämättömiksi jäävät vapaapäivät rahana perhehoitajalle. Vapaapäivän hoitopalkkio määräytyy niin, että 1 kuukauden hoitopalkkio kerrotaan ensin 12 (kuukaudella) ja jaetaan 365 (päivällä).

Perhehoitajan on mahdollisuus pitää vuoden aikana useampia vapaapäiviä kuin edellä mainitut 42 vuorokautta. Tällöin perhehoitajan tulee ensin käyttää ne vapaapäivät, joiden toteuttamisessa sijoittava kunta avustaa. Perhehoitajan tulee ilmoittaa ylimääräisten vapaapäivien pitämisestä Perhehoitoyksikköön, joka ilmoittaa sijoittavalle kunnalle.

Lyhytaikainen perhehoito

Lyhytaikaisessa perhehoidossa perhehoitajalla on kaksi vuorokautta vapaata sellaisilta kalenterikuukausilta, joiden aikana perhehoidossa oleva henkilö on ollut paikalla perhehoidossa vähintään 14 vuorokautta. Kertyneet vapaapäivät korvataan rahana.

Osavuorokautinen perhehoito

Osavuorokautisessa perhehoidossa perhehoitajalle kertyy vapaapäiviä sen mukaan onko kyse jatkuvasta vai lyhytaikaisesta perhehoidosta. Kertyneet vapaapäivät korvataan rahana.

9.5 Eläketurva

Perhehoitajan eläketurva määräytyy aina peruseläketurvan mukaisesti ja kertyvän eläkkeen suuruus määräytyy hoitopalkkion mukaan. Perhehoitajan eläketurvasta säädetään julkisten alojen eläkelaisissa (81/2016).

Eläkeuudistuksen myötä perhehoitajan vanhuuseläkeikä nousee vuoden 2017 jälkeen 65 vuoteen. Uudet ikärajat koskevat vuonna 1955 ja sen jälkeen syntyneitä. Jos henkilö jatkaa perhehoitajana, eläkettä karttuu 68 ikävuoteen saakka. Ennen vuotta 2005 karttuneilla eläkkeillä on yläraja, joten 31.12.2004 mennessä perhehoitotehtävästä karttunut eläke sovitetaan yhteen muiden työeläkkeiden kanssa. Perhehoitaja voi lisätä eläketurvaansa vapaaehtoisella eläkevakuutuksella. Eläkkeelle siirtymisestä on perhehoitajan tiedotettava hyvissä ajoin sijoittavan kunnan perhehoidosta vastaavalle työntekijälle.

Osittainen varhennettu vanhuuseläke

Osittaiselle varhennetulle vanhuuseläkkeelle voi jäädä täytettyään 61 vuotta. Tämä pienentää lopullista eläkettä pysyvästi. Osittaisella varhennetulla vanhuuseläkkeellä voi tehdä työtä, eikä työn tai tulon määrälle ole rajoituksia.

9.6 Perhehoitajan sairastuminen

Perhehoitajan ollessa sairauden vuoksi kykenemätön hoitamaan tehtävänsä, toimitaan sijoittavan kunnan henkilöstön sairastumista koskevien ohjeiden mukaisesti (sairauslomatodistukset ym.). Perhehoitoyksikkö järjestää perhehoidossa olevalle henkilölle korvaavan hoidon yhteistyössä perhehoitajan ja sijoittavan kunnan kanssa. Ellei perhehoitajalle ole mahdollista järjestää sijaista hänen kotiinsa voidaan käyttää lyhytaikaista perhehoitoa tai kunta sijoittaa omat asiakkaansa.

Lyhytaikaisen perhehoitajan sairastuessa tulee hänen sopia kunnan perhehoidon vastuuhenkilön kanssa poikkeusjärjestelystä esim. perhehoidettavan hoitojaksoista uudelleen. Jos perhehoitajalle tarvitaan sijaista, kunta vastaa sijaisjärjestelyistä yhdessä Perhehoitoyksikön kanssa.

Perhehoitaja on oikeutettu saamaan sairauspäivärahaa omavastuuajan (sairastumispäivä + 9 arkipäivää) jälkeen verotettavien tulojensa perusteella laskettavan yleisen sairausvakuutusloman suuruusena (Sairausvakuutuslaki 1224/2004). Sairauspäiväraha ja sairausloma antavat mahdollisuuden hoidolle ja toipumiselle.

Perhehoidon ei tarvitse keskeytyä perhehoitajan sairauden vuoksi, mutta tuolloin on osoitettava, miten perhehoito on hoidettu sairausloman aikana. Mikäli perhehoito jatkuu sairausloman ajan,

perhehoitaja on oikeutettu saamaan sekä sairauspäivärahan että hoitopalkkion ja kulukorvauksen.

Sairauspäivärahaa haettaessa perusteena on lääkärintodistus, jossa lääkäri suosittelee sairauslomaa. Kela arvioi perhehoitajan työkyvyttömyyttä perhehoitajan esittämän selvityksen mukaan tehdessään myöntämispäätöstä. Sairausloman pitämättömyydellä saattaa olla vaikutusta vakuutuskorvauksiin silloin, kun sairaus tai vamma uusiutuu eikä niiden alkuperää voida osoittaa viittaamalla sairauslomaan.

9.7 Sosiaaliturva

Kuntoutusraha

Sopeutumisvalmennus- ja kuntoutuskurssien ajalta perhehoitajalle voidaan maksaa kuntoutusrahaa (Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista 566/2005). Kuntoutusraha määräytyy yleensä saajan työtulojen tai edeltävän etuuden perusteella ja se on veronalaista tuloa. Perhehoitaja voi saada kuntoutusrahaa ja hoitopalkkiota yhtäaikaaisesti, mikäli perhehoito jatkuu perheessä esim. KIILA® -kuntoutuksen ajan.

Kuntoutusrahan saaminen edellyttää, että henkilö on estynyt toimimasta perhehoitajana. Kyse on yleensä päätoimisesta perhehoitajasta.

Työttömyysturva

Työttömyyspäivärahaa saadakseen perhehoitajan täytyy olla työmarkkinoiden käytettävissä eikä hän saa työllistyä yritystoimintaa vastaavalla tavalla. Jos perhehoitotehtävä on työllistävä, perhehoitaja ei kuitenkaan voi olla työmarkkinoiden käytettävissä. Työllistävyys arvioidaan hoito- ja palvelusuunnitelmasta. (Työttömyysturvalaki 1290/2002.) Perhehoitajana toimiminen on hyväksyttävä syy olla pois työmarkkinoilta.

Perhehoitajana toimiminen ei kerrytä työssäoloahtoa, koska toimeksiantosuhde ei ole työsuhde. KHO:n päätöksen mukaan perhehoitajalle maksettava palkkio ei ole verotuksellisesti palkkaa vaan työkorvausta. Toimiminen toimeksiantosuhteisena perhehoitajana ei kerrytä työssäoloahtoa, mutta se voi kuitenkin pidentää työttömyysturvan tarkastelujaksoa. Tällöin perhehoitajan mahdollisuus saada rahallista tukea työttömyysajalle riippuu siitä, millaisia muita töitä hän on työhistoriansa aikana tehnyt.

Työttömyyskorvauksen määrä työttömyysajalle lasketaan työtulojen perusteella. Perhehoidosta saatua palkkiota ei vähennetä työttömyyspäivärahasta, koska kysymyksessä ei ole sosiaalietuus. Perhehoitajana toimiminen on silti aina ilmoitettava työvoimatoimistoon. Jos työtön perhehoitaja ei saa työttömyyspäivärahaa, hän voi hakea työmarkkinatukea, joka on sosiaaliavustuksen luonteinen tuki, eikä siinä edellytä työssäoloahtoa.

Perhehoitaja ei voi liittyä työttömyyskassan jäseneksi. Perhehoitaja voi säilyttää työttömyyskassan jäsenyyden ilmoittamalla, ettei hän ole työsuhhteessa eikä saa palkkaa.

Aikuiskoulutustuki

Kun perhehoitaja on työsuhhteessa kodin ulkopuolella, hänellä on mahdollisuus saada aikuiskoulutustukea. Työtön perhehoitaja voi saada joko koulutustukea tai koulutuspäivärahaa, jota haetaan Kelalta tai omalta työttömyyskassalta. (Laki aikuiskoulutustuesta 1276/2000.)

Äitiys-, isyys- ja vanhempainraha

Perhehoitajalla ei ole oikeutta perhehoitoon sijoitetun vauvan osalta äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaan. Jos perhehoitaja saa biologisen lapsen, toimeksiantosopimuksen mukainen perhehoidon hoitopalkkio huomioidaan vanhempainetuuden perusteena olevassa työtulossa. Perhehoidon palkkion voi siirtää maksettavaksi puolisolle, jolloin Kelalla ei ole estettä maksaa vanhempainpäivärahaa. (Sairausvakuutuslaki 1224/2004.)

Hoitovapaa

Perhehoitaja on oikeutettu työlainsäädännön perusteella saamaan hoitovapaata kodin ulkopuoleisesta työstään. Hoitovapaa-oikeus oikeuttaa kahteen kokoaikaiseen hoitovapaaajaksoon alle kolmevuotiaan lapsen hoitamiseksi. (Työsopimuslaki 55/2001.) Perhehoitaja ei kuitenkaan ole Kelan nykyisen tulkinnan mukaan oikeutettu saamaan kotihoidon tukea sijoitetusta lapsesta.

Tilapäinen hoitovapaa

Tilapäinen hoitovapaa mahdollistaa alle 10-vuotiaan sairaan lapsen lyhytaikaisen hoidon ollen kerrallaan neljä työpäivää. Perhehoitajalla on oikeus hoitovapaaan myös perhehoidossa olevan lapsen osalta. (Työsopimuslaki 55/2001.)

Vuorotteluvapaa

Perhehoitajuudesta ei voi jäädä vuorotteluvapaalle. Perhehoitaja on kuitenkin oikeutettu kodin ulkopuolisesta työstä vuorotteluvapaaan sekä vuorotteluvapaa-ajalta maksettavaan vuorotteluvapaakorvaukseen (Vuorotteluvapaalaki 1305/2002). Vuorotteluvapaakorvauksen määrä perustuu kodin ulkopuolisesta työstä saadun palkan määrään. Perhehoidon hoitopalkkio ei vähennä maksettavan vuorotteluvapaakorvauksen määrää. Perhehoitaja voi saada yhtä aikaa vuorotteluvapaakorvausta ja hoitopalkkiota.

Osa-aikalisä

Työajan lyhentämisestä maksettavaa osa-aikalisää ja perhehoidon palkkiota ei voi saada yhtä aikaa (Työllisyysasetus 1363/1997). Hoitopalkkion voi siirtää maksettavaksi puolisolle.

9.8 Perhehoitajan vakuutus

Perhehoitajalla on lakisääteinen tapaturmavakuutusturva (Tapaturmavakuutuslaki 608/1948; Perhehoitolaki 263/2015, § 20). Sijoittava kunta on vakuuttanut perhehoitajat perhehoitajana tapahtuvan tapaturman varalta. Perhehoitajan tehtävässä tapahtuneen tapaturman lisäksi perhehoitaja on oikeutettu saamaan korvausta myös ammattitaudista. Tapaturmavakuutus kattaa kaikki sellaiset vammat tai sairaudet, joilla on selvä yhteys perhehoitajan tehtävän suorittamiseen tai siitä johtuviin olosuhteisiin: perhehoitaja esimerkiksi loukkaantuu nostaessaan perhehoidossa olevaa henkilöä tai kauppatiekatilla hankkiessaan perheelle ruokaa.

Tapaturmavakuutuslain mukaiset korvaukset koskevat:

- sairaanhoitoa: lääkärin antama tai määräämä hoito, lääke-, proteesi- ja apuvälinekulut sekä erityisessä laitoksessa annettava pysyvä hoito,
- päivärahaa,
- tapaturmaeläkettä,

- haittarahaa,
- erilaisia lisiä, esim. haittalisää,
- ansionmenetykskorvausta,
- perhe-eläkettä ja
- hautausapua.

Perhehoitajan omassa vapaa-ajan viettämisessä tapahtuvat vahingot eivät kuulu sijoittajan ottaman tapaturmavakuutuksen piiriin. Vapaa-ajan vakuutusturva on perhehoitajan omalla vastuulla.

Perhehoidossa olevan henkilön aiheuttamiin vahinkoihin ei sijoittavalla kunnalla ole lakisääteistä velvollisuutta ottaa vakuutusta. Vahingonkorvausvastuuta selvitetessä tarkastellaan perhehoitoon sijoitetun henkilön vastuuta aiheuttamastaan vahingosta, perhehoitajan vastuuta ja valvontavelvollisuutta perhehoidossa olevan henkilön aiheuttamasta vahingosta sekä sijoittavan kunnan vastuuta perhehoidon järjestäjänä. Jos perhehoidossa oleva henkilö jatkuvassa perhehoidossa aiheuttaa perhehoitajan omaisuudelle vahinkoa, sitä ei lähtökohtaisesti korvata perheen kotivakuutuksesta, vaan ollaan yhteydessä kuntavastaavaan.

Vahingonkorvauslaki (412/1974) on yleislaki, jonka perusteella korvausvastuu toiselle aiheutetusta vahingosta määräytyy. Korvausvastuu syntyy, kun vanhinko on aiheutettu tahallaan tai huolimattomalla menettelyllä (tuottamusvastuu). Korvausvastuun syntyminen edellyttää, että henkilö on täydessä ymmärryksessä ja mieltää tekonsa seuraukset.

On suositeltavaa, että perhehoitaja hankkii laajennetun kotivakuutuksen. Perhehoidossa olevan henkilön perhehoidossa oleva omaisuus sisältyy lähtökohtaisesti perhehoitajan koti-irtaimiston vakuutukseen. Edellytyksenä on, että kyseessä on jatkuva perhehoito. Perhehoitajan on hyvä vakuutuslupamusta tehdessään selvittää vakuutuksen ehdot mahdollisimman tarkasti omasta vakuutusyhtiöstään. Esimerkiksi kotivakuutuksen osalta on hyvä selvittää, tuleeko kaikki perheenjäsenet luetella vakuutuslupamuksessa.

9.9 Perhehoidossa olevan henkilön kuljettaminen

. Alaikäisen perhehoidossa olevan lapsen kuljetuksiin pyydetään huoltajalta kirjallinen lupa, jota säilyttävät sijoittava kunta ja perhehoitaja. Sijoittava kunta ei vakuuta perhehoidossa olevaa henkilöä matkalla sattuneiden tapaturmien varalta.

Perhehoidossa olevalla henkilöllä on mahdollisuus hakea sosiaalihoitolain mukaista kuljetuspalvelua asuinkuntansa sosiaalitoimesta. Sosiaalihoitolain mukaista kuljetuspalvelua myönnetään tarveharkintaisesti ja tuki on määrärahasidonnainen. Perhehoidossa olevalla henkilöllä saattaa myös olla oikeus vammaispalvelulain mukaiseen kuljetustukeen, jota haetaan kotikunnan vammaispalveluista.

9.10 Perhehoitajan tuki

Vastuutyöntekijän nimeäminen

Perhehoitolain (263/2015, § 15) mukaan sijoittajan on nimettävä tuen järjestämiseksi perhehoitajalle vastuutyöntekijä jokaista perhehoidossa olevaa henkilöä kohden. Vastuutyöntekijänä voi toimia joku muu kuin kuntavastaava. Vastuutyöntekijä kirjataan toimeksiantosopimukseen.

Hyvinvointi- ja terveystarkastukset

Perhehoitolain (263/2015, § 15 a) mukaan kunnan on tarvittaessa järjestettävä perhehoitajalle hyvinvointi- ja terveystarkastuksia sekä hänen hyvinvointiaan tukevia sosiaali- ja terveyspalveluja. Päätoimiselle perhehoitajalle mahdollisuus tarkastuksiin on järjestettävä vähintään joka toinen vuosi.

Hyvinvointi- ja terveystarkastusten tavoitteena on perhehoitajien hyvinvoinnin, terveydentilan ja toimintakyvyn selvittämistä sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvää terveydentilan selvittämistä ja neuvontaa.

Varsinais-Suomen kunnissa ikäihmisten ja kehitysvammaisten henkilöiden päätoimisille perhehoitajille tarjotaan maksuttomia (Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulaki 734/1992, § 5 mom. 1) terveystarkastuksia kahden vuoden välein. Ensimmäiseen terveystarkastukseen on mahdollisuus päästä henkilön toimittua kaksi vuotta päätoimisena perhehoitajana.

Terveystarkastusta haluava perhehoitaja on yhteydessä Perhehoitoyksikköön, mistä ollaan yhteydessä perhekodin sijaintikunnan terveydenhuoltoon terveystarkastuksen järjestämiseksi. Näin varmistetaan terveystarkastusta tekevän terveydenhoitajan perehtyminen perhehoitoon. Terveystarkastus sisältää keskustelun perhehoitajan terveydentilasta ja siihen vaikuttavista asioista sekä terveydenhoitajan toteaman tarpeen mukaan seuraavat verikokeet: perusverenkuva, sokeriarvot, kolesterolit sekä kilpirauhasarvot. Terveystarkastuksen jälkeen perhehoitaja ohjataan tarvittaessa normaalien terveyspalvelujen piiriin. Terveystarkastuksen kustannukset jaetaan perhekotiin sillä hetkellä sijoittaneiden kuntien kesken perhehoidossa olevien henkilöiden määrän mukaan. Perhehoitoyksikkö koordinoi laskutusta. Perhehoitaja vastaa itse terveystarkastukseen liittyvistä matka- ja sijaiskustannuksista.

Varsinais-Suomen kunnissa perhehoitajan hyvinvoinnin ja jaksamisen seuraaminen ja tukeminen on osa Perhehoitoyksikön ohjaus- ja valvontakäyntejä. Perhehoitoyksikkö ottaa tarvittaessa yhteyttä sijoittavaan kuntaan perhehoitajan jaksamiseen liittyvissä kysymyksissä.

Perhehoitajan on mahdollista saada hyvinvointiaan tukevia sosiaali- ja terveyspalveluja normaalien asiakasmaksujen mukaan.

Ohjaus- ja valvontakäynnit

Sijoittavan kunnan tehtävänä on valvoa, että sijoitus perhehoitoon toteutuu perhehoitolain mukaisesti ja perhehoidossa oleva henkilö saa sijoituksen aikana ne tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet, jotka järjestetään sen kunnan toimesta, johon perhehoidossa oleva henkilö on sijoitettu. Sekä sijoittava kunta että perhekodin sijaintikunta voi tarkastaa perhekodin silloin, kun tarkastuksen tekemiseen on perusteltu syy. Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävät tilat voidaan tarkastaa ainoastaan, jos tarkastaminen on välttämätöntä perhehoidossa olevan henkilön aseman ja asianmukaisten palvelujen turvaamiseksi. (Perhehoitolaki 263/2015, § 22.)

Varsinais-Suomen kunnissa vastuu perhehoidon valvonnasta ja lähiohjauksesta on toimeksiantosopimuksessa nimetyllä vastuutyöntekijällä. Jokaisella perhehoitajalla on tiedossa vastuuhenkilön ja yhteistyötä tekevien avainhenkilöiden yhteystiedot. Perhehoitajan kotiin tehdään säännöllisiä ohjaus-, tuki- ja valvontakäyntejä kunnan toimesta vähintään kerran vuodessa. Lisäksi yhteydenottoja perhehoitajaan tulee olla vähintään neljä kertaa vuodessa. Perhehoitoyksikkö tekee pääsääntöisesti yhden valvontakäynnin jokaisen toimivan perhehoitajan luo kerran vuodessa. Lisäksi tehdään tarvittava määrä käyntejä perhehoitajan hyvinvoinnin

tukemiseksi. Perhekotiin tehtävien käyntien yhteydessä tulee kunnioittaa kotirauhaa. Myös perhehoitajan tulee huomioida, että perhekoti on jokaisen perhehoidossa olevan henkilön koti, eikä heidän kotirauhaansa tulisi ilman erityistä syytä rikkoa.

Perhehoidon ohjaus- ja valvontakäynneillä voidaan päivittää toimeksiantosopimusta sekä hoito- ja palvelusuunnitelmaa mikäli perhehoidossa olevan henkilön hoitoisuus on muuttunut. Näillä ohjauskäynneillä huomioidaan perhehoitajan työssä jaksamisen tuki ja täydennyskoulutustarpeet.

Tarkastuskäynti perhekotiin voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta ja tarkastuksen tekijä on päästettävä kaikkiin perhekodin tiloihin. Tarkastuksesta on pidettävä pöytäkirjaa. (Perhehoitolaki 263/2015, § 22.)

Täydennyskoulutus

Sijoittava kunta yhdessä Perhehoitoyksikön kanssa vastaa perhehoitajille järjestettävästä täydennyskoulutuksesta (vrt. Perhehoitolaki 263/2015, § 15).

Perhehoitoyksikkö järjestää perhehoitajille vuosittain tehtävän toimintasuunnitelman mukaisesti täydennyskoulutusta 2 – 4 pv/v. Perhehoitajille koulutusta suunniteltaessa otetaan huomioon alueen muu koulutustarjonta ja pyritään hyödyntämään jo tarjolla olevaa koulutusta.

Täydennyskoulutussuunnitelmaa päivitetään säännöllisesti. Perhehoitajien täydennyskoulutuksesta vastaa Perhehoitoyksikkö. Perhehoitajien koulutuksista laaditaan seurantalista. Kun Perhehoitoyksikkö vastaa täydennyskoulutuksen järjestämisestä kaikille alueella toimiville perhehoitajille, perhehoitaja vastaa sijaisjärjestelyistä itse ja sijoittava kunta vastaa tarvittaessa kustannuksista.

Kun perhehoitaja haluaa osallistua Perhehoitoyksikön ulkopuolisen tahon järjestämään koulutukseen, hän selvittää koulutustilaisuuden sisällön Perhehoitoyksikölle. Perhehoitoyksikkö on yhteydessä kyseisen perhehoitajan luo sijoittaneiden kuntien kuntavastaaviin ja kuntavastaavat tekevät yhdessä päätöksen siitä, näkevätkö he tarpeellisena, että perhehoitaja osallistuu kyseiseen koulutukseen. Kun on kyse Perhehoitoyksikön ulkopuolisen tahon järjestämästä koulutuksesta, Perhehoitoyksikkö vastaa sijaisjärjestelyistä yhdessä perhehoitajan kanssa ja sijoittava kunta vastaa kustannuksista.

Vertaisryhmätoiminta

Perhehoitajat kohtaavat tehtävässään monia haasteellisia ja vaikeita asioita. Vertaisryhmässä kokemusten ja tunteiden jakaminen vertaisten kanssa helpottaa joskus vaikeilta tuntuissa perhehoidon tilanteissa ja ehkäisee uupumista. Perhehoitoyksikkö järjestää ja organisoii perhehoidon vertaisryhmän käytännön tapaamiset.

Vertaistapaamisia on vuosittain säännöllisesti 4 kertaa. Osa tapaamisista on suunnattu vain ikäihmisten tai kehitysvammaisten henkilöiden perhehoitajille ja osa on heille yhteisiä. Vertaistapaamisissa perhehoitajat saavat tilaisuuden oppia toistensa kokemuksista, lisätä ammattitaitoaan ja vahvistaa voimavarojaan. Perhehoitajilla on myös mahdollisuus omalla ajallaan osallistua Perhehoitoliiton ja sen jäsenyhdistysten järjestämään vertaistoimintaan.

Työnohjaus

Perhehoitajalla on mahdollisuus tarvittaessa saada yksilö- tai ryhmätyönohjausta sijoittavan kunnan käytäntöjen mukaisesti (vrt. Perhehoitolaki 263/2015, § 15). Työnohjaus ei vähennä

hoitopalkkiota ja kulukorvausta. Sijoittava kunta organisoi työnohjauksen ja vastaa kustannuksista. Perhehoitoyksikkö vastaa sijaisjärjestelyistä yhdessä perhehoitajan kanssa.

Perhehoitajan muistaminen

Perhehoitoyksiköstä muistetaan pienimuotoisesti perhehoitajia merkkipäivinä: 50v ja 60v sekä eläkkeelle jäädessä.

Perhehoitoliitto

Toimeksiantosuhteisten perhehoitajien kannattaa aina liittyä oman alueensa Perhehoitoliiton alueelliseen jäsenyhdistykseen. Monet perhehoitajat kokevat saavansa tukea yhdistyksissä toimimisesta ja vertaistukea toisten perhehoitajien tapaamisesta sekä kokemusten vaihtamisesta. Jäsenyhdistykset järjestävät alueellaan virkistystoimintaa. Maakunnan alueella toimii Varsinais-Suomen Perhehoitajat ry.

Perhehoitoliitto tarjoaa tukea ja apua perhehoidon kysymyksiin sekä sijoittajille että perhehoitajille. Tukimuotoihin kuuluu mm. asiantuntija- ja kriisipuhelinpalvelun ylläpitäminen, lakimiespalvelu, kuntoutustoiminnan järjestäminen yhdessä Kelan kanssa, tuettujen lomien organisoiminen yhdessä lomajärjestöjen kanssa, perhehoitajien oman keskustelupalstan ylläpitäminen.

Perhehoitoliitto osallistuu aktiivisesti valtakunnalliseen keskusteluun ja vaikuttaa perhehoidon lainsäädännön kehittämiseen. Perhehoitajien aseman ja oikeuksien vahvistaminen sekä sosiaalisten etuuksien lisääminen ovat liiton keskeisiä tehtäviä. Osa liiton tiedotustoimintaa on kuusi kertaa vuodessa ilmestyvä Perhehoito-lehti.

10 Perhehoidossa olevaa henkilöä koskevat asiat

10.1 Perhehoidon asukkaan hoito- ja palvelusuunnitelma

Kehitysvammaiset henkilöt

Perhehoidossa olevalle kehitysvammaiselle henkilölle tehdään kunnan käytäntöjen mukaan yksilöllinen erityishuolto-ohjelma EHO, joka sisältää työ- ja päivätoiminnan, asumisen tukitoimet, koululaisten iltapäivä ja aamuhoidon, palveluohjauksen, tukihenkilön sekä erityisneuvolan tai kuntoutuskeskuksen tuottamat palvelut. Erityishuolto-ohjelman lisäksi tehdään hoito- ja palvelusuunnitelma, johon voidaan sisällyttää perhehoidon tavoitteet, sekä tarvittaessa kuntoutussuunnitelma (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista). Perhehoitaja voi osallistua perhehoidossa olevan lapsen HOJKS- suunnitelman (= henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma) laadintaan.

10.2 Perhehoidon asiakasmaksu

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen 19. §:n mukaan perhehoidosta voidaan periä asiakasmaksulain 7 c §:ssä säädetty maksu (pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun perusteet). Maksu määrätään maksukyvyn mukaan ja se voi olla enintään 85 prosenttia kuukausituloista. Maksukykyä määriteltäessä huomioon otettavista tekijöistä, maksun

määräämisen perusteena olevista tuloista ja tuloista tehtävistä vähennyksistä on säädetty asiakasmaksulain 10, 10 b ja 10 c §:ssä.

Varsinais-Suomen kunnissa jatkuvasta perhehoidosta peritään pitkäaikaisen laitoshoidon mukainen maksu (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 734/1992, § 7c; Asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 912/1992, § 19). Maksu voi olla enintään 85 % hoidossa olevan kuukausituloista. Perhehoidossa olevan henkilön henkilökohtaiseen käyttöön on asiakasmaksulain mukaan jätävä vähintään 107 € kuukaudessa.

Jatkuvassa perhehoidossa oleva henkilö maksaa omat terveydenhuoltomenonsa itse. Asiakasmaksua alennetaan em. kuluja vastaavasti. Asiakasmaksua alentaviin kuluihin voivat kuuluvat:

- terveyskeskusmaksut,
- reseptilääkkeiden kustannukset,
- sairaala- ja poliklinikkamaksut,
- kohtuulliset kustannukset silmälasista ja piilolaseista,
- sovitut terapiasta aiheutuvat kulut,
- terapiaan ja terveydenhoitoon liittyvät matkakulut siltä osin, kun niihin ei saada korvausta Kelan sairausvakuutuksesta ja
- hammashoito.

Asiakasmaksuasetuksen mukaan perhehoidon keskeytyessä yli viideksi päiväksi, ei kuukausimaksua peritä viisi päivää ylittävältä ajalta. Jos perhehoito keskeytyy lyhyemmäksi ajaksi kunnasta johtuvasta syystä tai palvelun saajan ollessa kunnallisessa laitoshoidossa, ei kuukausimaksua peritä myöskään mainitun viiden päivän ajalta. Perhehoidon keskeytyksen jatkuessa koko kuukauden, maksua ei peritä lainkaan.

Lyhytaikaisesta perhehoidosta peritään ikäihmisten ja aikuisten kehitysvammaisten kohdalla 27,30 €/vrk tai kunnan määrittelemän muun maksutaksan mukainen vuorokausimaksu. Lyhytaikaisen perhehoidon asiakasmaksu ei kerrytä maksukattoa. Mikäli lyhytaikaista perhehoitoa järjestetään omaishoitajan vapaan ajaksi, peritään hoidosta asiakkaalta 11,50 €/päivä (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 734/1992, § 6b). Osavuorokautisesta perhehoidosta peritään 16,40 €/vrk.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 11. §:n mukaan asiakasmaksu on jätettävä perimättä tai sitä on alennettava siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista.

Perhehoidossa olevalta asiakkaalta ei peritä päällekkäin muita avohoidon palvelumaksuja, kuten kotioidon maksu tai päivätoiminnan maksu.

Perittävä asiakasmaksu ei saa ylittää palvelun tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia (Asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 912/1992).

10.3 Perhehoidossa olevan henkilön oikeus tukeen ja palveluihin

Kuntoutus

Kuntoutus on yleisnimitys palveluille, joilla pyritään parantamaan päivittäisistä toimista suoriutumista sekä vähentämään tuen ja avun tarvetta. Se on elämänlaadun parantamista ja

sisältää hyvin erilaisia asioita. Kuntoutus voi olla lääkinnällistä tai neuropsykologista ja se voi sisältää erilaisia terapioita, esim. puhe-, toiminta- tai taideterapia. Kuntoutus voi sisältää myös erilaisia apuvälineitä tai sopeutumisvalmennusta tai koulutusratkaisuja.

Vaikeavammaisille myönnettävän kuntoutuksen edellytyksenä on, että henkilö saa jotain seuraavista etuuksista: korotettu tai ylin alle 16-vuotiaan vammaistuki, korotettu tai ylin yli 16-vuotiaan vammaistuki, eläkkeensaajan korotettu ylin tai eläkettä saavan hoitotuki, ylin vammaistuki (Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista 566/2005).

Kuljetus- ja tulkkipalvelut

Vaikeavammaisuuden perusteella henkilöllä on subjektiivinen oikeus käyttää kuljetuspalveluja sekä tarvittaessa saattajaa matkoilla (Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 759/1987).

Vaikeasti kuulo-, näkö-, tai puhevammaisilla on subjektiivinen oikeus saada tulkkipalveluja.

Vammaista henkilöä hoitava perhehoitaja voi hakea vapautusta ajoneuvoverosta ja pysäköintilupaa Trafista (Ajoneuvolaki 1090/2002). Autoa vaihdettaessa vapautusta on haettava uudelleen. Autoveron palautusta ei ole joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta myönnetty perhehoitajille.

Työ- ja päivätoiminta

Työ- ja päivätoiminta on yleensä vaikeimmin vammaisille tarkoitettua viriketoimintaa. Kehitysvammaisten oikeus työtoimintaan perustuu lakiin kehitysvammaisten erityishuollosta (519/1977). Työtoimintaa voidaan järjestää myös sosiaalihuoltolain mukaan.

Henkilökohtainen apu

Henkilökohtaisella avulla tarkoitetaan kehitysvammaisen henkilön välttämätöntä avustamista kotona ja kodin ulkopuolella. Laki vammaisuuden perusteella annettavista palveluista (380/1987) mahdollistaa henkilökohtaisen avun myöntämisen myös perhehoidossa olevalle henkilölle, koska heitä ei ole suljettu pois lain piiristä.

Perhehoidossa olevat saavat perhekodissa tarvittavan avun perhehoitajalta. Henkilökohtaisen avun tavoite on mahdollistaa perhehoidossa olevien henkilöiden osallistuminen kodin ulkopuolisiin toimiin. Henkilökohtainen apu on perhehoidossa olevalle henkilölle maksutonta. Henkilökohtaisen avun saaminen edellyttää, että henkilöllä on voimavaroja määritellä avun sisältö ja toteutustapa.

Kotihoito

Perhehoidossa olevalla ikäihmisellä on oikeus saada kotihoidon palveluja omien tarpeidensa mukaan. Tarvittavat kotihoidon palvelut määritellään hoito- ja palvelusuunnitelmassa sekä toimeksiantosopimuksessa. Mahdollisia kotihoidon palveluja ovat mm. päivätoiminta sekä lääkityksestä huolehtiminen. Kotihoidon palvelut tuotetaan perhekodin sijaintipaikkakunnassa. Sijoittava kunta tekee kotihoidon palveluista maksusitoumuksen perhekodin sijaintipaikkakuntaan. Maksusitoumuksessa on muistettava ilmoittaa, ettei perhehoidossa olevalta henkilöltä tule periä omavastuuosuutta, vaan sijoittava kunta maksaa kotihoidosta tulevat kustannukset kokonaisuudessaan.

Terveystenhuolto

Vuoden 2014 alusta alkaen perhehoidossa oleva henkilö voi valita perusterveydenhuollostaan vastaavan terveyskeskuksen ja terveyskeskuksen terveysaseman kiireettömän sairaanhoidon ja hammashoidon toteuttamiseksi. Valinnasta on tehtävä kirjallinen ilmoitus sekä hoitovastuussa olevan kunnan että valitun kunnan terveyskeskukselle. Hoitovastuu siirtyy valitun kunnan terveyskeskukselle viimeistään kolmen viikon kuluttua ilmoituksen saapumisesta. Henkilön valinta voi kohdistua samanaikaisesti vain yhteen terveyskeskukseen ja terveysasemaan. Uuden valinnan voi tehdä aikaisintaan vuoden kuluttua edellisestä valinnasta.

Perhehoidossa olevalla henkilöllä on mahdollisuus valita häntä terveydenhuollon yksikössä hoitava laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö toimintayksikön toiminnan tarkoituksenmukaisen järjestämisen sallimissa rajoissa.

Sijoittava kunta tekee maksusitoumuksen perhehoitoon siirtyvän henkilön terveydenhuollon, hammashuollon ja tarvittaessa kotisairaanhoidon palvelujen järjestämiseksi perhekodein sijaintikuntaan, jotta palvelut ovat käytössä mahdollisimman pian jatkuvaan perhehoitoon muuton jälkeen. Maksusitoumuksessa on muistettava ilmoittaa, ettei perhehoidossa olevalta henkilöltä tule periä omavastuuosuutta, vaan sijoittava kunta maksaa terveydenhuollosta, hammashuollosta tai kotisairaanhoidosta tulevat kustannukset kokonaisuudessaan.

Vastuu perhehoidossa olevan henkilön kokonaishoidosta säilyy hänen omalla terveyskeskuksellaan (yleensä kotikunnassa) ja palveluja saa omassa terveyskeskuksessa tehdyn hoitosuunnitelman mukaan. Hoitosuunnitelman suositellaan sisältävän kuvauksen kaikista terveysongelmista sekä niihin suunnitelluista toiminnoista, diagnoosista ja lääkityksestä. Lisäksi suunnitelmaan sisältyy kuvaus hoidon toteutuksesta, tuesta ja seurannasta sekä arvioinnista. Hoitosuunnitelmassa nimetään vastuuhenkilö.

10.4 Perhehoidossa olevalle henkilölle maksettavat etuudet

Lapsilisä

Perhehoitaja voi hakea ja saada jatkuvaan perhehoitoon sijoitetusta lapsesta sosiaalilautakunnan suostumuksella lapsilisän. Lapsilisän maksamisesta sovitaan tehtäessä toimeksiantosopimusta, mihin päätös myös kirjataan. Jos sopimusta tehtäessä sovitaan, että lapsilisä maksetaan sijoittavalle kunnalle, tulee vastaava määrä huomioida korottavana tekijänä perhehoitajalle maksettavassa kulukorvauksessa. Jos toimeksiantosopimuksessa on sovittu lapsilisän maksamisesta perhehoitajalle, kunta ei voi yksipuolisesti muuttaa sopimusta ja periä lapsilisää kunnalle.

Lastenhoidon tuki

Lastenhoidon tukea (ns. kotihoidon tuki) ei myönnetä perhehoidossa olevasta lapsesta. Sijoittava kunta voi tehdä itsenäisen päätöksen tuen maksatuksesta.

Alle 16-vuotiaan vammaistuki

Perhehoitaja voi hakea alle 16-vuotiaan vammaistukea erityistä hoitoa tarvitsevan, vammaisen tai pitkäaikaissairaalan lapsen hoidon tukemiseksi. Sijoittava kunta perii vammaistuesta lapsen itsenäistymisvaroja.

16 vuotta täyttäneen vammaistuki

16 vuotta täyttäneen vammaistukea voidaan myöntää yli 16-vuotiaalle henkilölle, joka ei ole eläkkeellä. Tuen tarkoituksena on tukea työikäisen kehitysvammaisen henkilön selviytymistä jokapäiväisessä elämässä sekä työelämässä ja opiskelussa ja korvata vammaisuudesta aiheutuvia ylimääräisiä kustannuksia. Vammaistuki on porrastettu kolmeen maksuluokkaan yleisen haitan, tarvittavan avun, palvelujen, ohjauksen ja valvonnan sekä vammasta aiheutuvien erityiskustannusten perusteella. (Laki vammaisetuuksista 570/2007.)

Erityishoitoraha

Perhehoitaja voi hakea Kelan myöntämää erityishoitorahaa, jos hän osallistuu kehitysvammaisen alle 16-vuotiaan perheeseen sijoitetun lapsen hoitoon tai kuntoutukseen. Hoito ja kuntoutus voi tapahtua sairaalassa, sairaalan poliklinikalla, erityishuoltopiirin poliklinikalla tai näihin liittyvässä kotihoidossa. Erityishoitorahan tarkoituksena on korvata perhehoitajalle estyminen hoitamasta perhehoitajan tehtävää muiden perhehoidossa olevien henkilöiden osalta ko. ajalla.

Eläkettä saavan hoitotuki

Perhehoidossa oleva henkilö, joka on yli 16-vuotias ja eläkkeellä, voi saada eläkettä saavan hoitotukea. Eläkettä saavan hoitotuen tarkoitus on tukea pitkäaikaisesti sairaan tai vammaisen eläkkeensaajan selviytymistä jokapäiväisessä elämässä sekä hänen toimintakykynsä ylläpitämistä, kuntoutustaan ja hoitoaan. Tuki korvaa osin myös toimintakyvyn heikentymisestä aiheutuvia kustannuksia. Hoitotukea ei voi saada, jos saa pelkästään osatyökyvyttömyyseläkettä, osa-aikaeläkettä, perhe-eläkettä tai työttömyyseläkettä. (Laki vammaisetuuksista 570/2007.)

Perhehoidossa oleva henkilö voi saada hoitotukea, jos hänen toimintakykynsä voidaan arvioida olevan sairauden tai vammaisuuden vuoksi heikentynyt yhtäjaksoisesti vähintään vuoden ajan. Lisäksi sairauden tai vamman pitää aiheuttaa säännöllistä avuntarvetta, ohjauksen tai valvonnan tarvetta tai jatkuvia erityiskustannuksia.

Eläkettä saavan hoitotuki maksetaan kolmeen ryhmään porrastettuna avuntarpeen, ohjauksen ja valvonnan tarpeen sekä erityiskustannusten määrän perusteella. Toimintakyvyn heikentymisellä ei tarkoiteta työkyvyn heikentymistä. Pelkkä avuntarve esimerkiksi kotitaloustöissä tai asioiden hoidossa ei oikeuta hoitotukeen.

Apuvälineet

Apuvälinepalveluista vastaa pääsääntöisesti terveydenhuolto.

Terveydenhuollon apuvälinepalvelut järjestetään terveydenhuoltolain mukaan osana lääkinnällistä kuntoutusta. Apuvälinepalveluita ohjaa asetus lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksesta (1363/2011). Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineet, niiden sovitus, tarpeellinen uusiminen ja huolto ovat terveydenhuollon asiakasmaksulain nojalla käyttäjälleen maksuttomia. Terveyskeskukset eivät korvaa kustannuksia niistä apuvälineistä, jotka henkilö on itse jo hankkinut. Apuvälineistä antavat lisätietoja terveystieteiden apuvälineyksiköt, fysio- ja toimintaterapiayksiköt ja joissain sairaanhoitopiireissä toimivat alueelliset apuvälinekeskukset. Sosiaalitoimi voi korvata tai antaa käyttöön vammaisen henkilön tarvitsemia päivittäisten toimintojen välineitä, koneita ja laitteita, jotka ovat muita kuin lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineitä.

Vammaispalvelulain mukaan kunnan on korvattava vaikeavammaiselle henkilölle asunnon muutostöistä sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankkimisesta hänelle aiheutuvat kohtuulliset kustannukset, jos hän vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee näitä toimenpiteitä suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista. Kunta voi myös antaa asuntoon kuuluvia välineitä tai laitteita korvauksetta vaikeavammaisen henkilön käytettäväksi. Tämä on sovellettavissa myös jatkuvaan perhehoitoon.

Kansaneläkelaitos vastaa vaikeavammaisten henkilöiden työssä tai opiskelussa tarvitsemista vaativista ja kalliista apuvälineistä. Apuvälineen myöntämisen perusteena on, että hakija on vaikeavammaisen eli ei vian tai vamman vuoksi selviydy opiskelustaan tai työstään ilman näitä apuvälineitä tai se olisi kohtuuttoman raskasta. Apuvälineitä ovat esim. tekniset erityislaitteet kuten suurennuslaitteet (lukutelevisio), piste- ja isonäytöt sekä atk-laitteistot.

Asumistuki

Perhehoidossa olevan henkilön ei ole mahdollista saada asumistukea.

Nuoren kuntoutusraha

Vajaakuntoisella 16-19-vuotiaalla nuorella on oikeus nuoren kuntoutusrahaan, jos nuoren työkyky ja ansiomahdollisuudet tai mahdollisuudet valita ammatti tai työ ovat kehitysvamman vuoksi olennaisesti heikentyneet ja hän tarvitsee tämän vuoksi tehostettua työkyvyn arviointia ja kuntoutusta. Edellytyksenä kuntoutusrahan saamiselle on, että kotikunnassa on nuoren, hänen huoltajansa ja tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kanssa laadittu hänelle henkilökohtainen opiskelu- ja kuntoutussuunnitelma. Samalta ajalta nuoren on mahdollista saada myös verotonta vammaistukea.

Alle 20-vuotiaan työkyvyttömyyseläke voidaan myöntää vasta, kun on selvitetty, ettei ammatillisen kuntoutuksen mahdollisuuksia ole tai jos ammatillinen kuntoutus on sairauden vuoksi keskeytynyt tai päättynyt tuloksettomana.

Matkakustannusten korvaus

Sairausvakuutus korvaa matkakustannukset sairaalaan, poliklinikalle tai kuntayhtymän terveydenhuollon toimintayksikköön. Lisäksi korvaus maksetaan sairauden hoitoon kuuluvien apuvälineiden hankkimiseen ja ylläpitämiseen liittyvistä matkoista aiheutuviin kustannuksiin. Sairauden vuoksi tehdyistä matkoista korvataan omavastuuosuuden ylittävä osuus perhehoidossa olevalle henkilölle sijoittavan kunnan toimesta. Jos potilas, saattaja tai perheenjäsen on joutunut yöpymään matkalla tutkimuksen, hoidon tai liikenneolosuhteiden vuoksi, hän voi hakea Kelasta yöpymisrahaa.

10.5 Perhehoidossa olevan henkilön vakuutukset

Sijoittavalla kunnalla ei ole lakisääteistä velvoitetta ottaa tapaturma- tai vahingonkorvausvastuuvakuutusta perhehoidossa olevalle henkilölle.

10.6 Perhehoidossa olevan henkilön yksityis- ja käyttövarat

Perhehoidossa olevan henkilön varoista huolehtiminen kuuluu ensisijaisesti hänelle itselleen tai hänen edunvalvojalleen. Täysi-ikäiselle henkilölle voidaan määrätä edunvalvoja, mikäli henkilö

ei itse kykene huolehtimaan itseään tai omaisuuttaan koskevista asioista. Tavoitteena on rajoittaa henkilön omaa vapautta toimia mahdollisimman vähän. Edunvalvojana voi toimia tehtävään suostuva henkilö, jolla on riittävä kokemus ja taidot. Edunvalvoja puolustaa päämiehensä etuja ja edustaa tätä asioissa, jotka on määrätty hänen tehtäväkseen. (Laki holhoustoimesta 442/1999.)

Perhehoidossa olevalle henkilölle on suositeltavaa nimetä edunvalvoja. Henkilö voi itse tehdä edunvalvontavaltuutuksen sen varalta, ettei myöhemmin kykene hoitamaan asioitaan. Edunvalvoja voidaan myös määrätä, mikäli henkilö ei enää kykene hoitamaan asioitaan. Hakemuksen edunvalvojan määräämiseksi voi tehdä holhoustoimesta annetussa laissa (442/1999) tarkoitettuna holhousviranomaisena toimiva maistraatti, sosiaalihuollosta vastaava toimielin tai huoltaja itse. Edunvalvojan määrää maistraatti tai käräjäoikeus. Edunvalvojana voi toimia henkilön sukulainen tai muu läheinen tai yleinen edunvalvoja.

On suositeltavaa, että perhehoidossa olevan henkilön edunvalvojana tai yksityisvarojen hoitajana toimii muu henkilö kuin perhehoitaja. Jos asiakkaalla on edunvalvoja, tulee perhehoitajan neuvotella perhehoidossa olevan henkilön varojen käyttöä koskevista periaatteista edunvalvojan ja kuntavastaavan kanssa.

Jatkuvassa perhehoidossa asuvan henkilön perhekodissa olevasta kiinteästä omaisuudesta on pidettävä omaisuusluetteloa. Omaisuusluettelo laaditaan perhehoidon alkaessa ja perhehoitaja päivittää omaisuusluetteloa yhdessä edunvalvojan tai kuntavastaavan kanssa.

10.7 Perhehoidossa olevan henkilön oikeus tavata läheisiään

Perhehoidossa olevalle henkilölle on turvattava hänelle tärkeät ihmissuhteet. Ikäihmisellä tai kehitysvammaisella henkilöllä on oikeus tavata läheisiään vastaanottamalla vieraita perhekodissa sekä pitää heihin muuten yhteyttä puhelimitse, kirjeitse tai muulla sopivalla tavalla.

Yhteydenpitoa voidaan rajoittaa, mikäli

- siitä on haittaa perhehoidossa olevan henkilön terveydelle tai turvallisuudelle tai
- siitä on haittaa perhekodin muiden asukkaiden tai perhehoitajien turvallisuudelle tai
- omainen käyttää taloudellisesti hyväkseen perhehoidossa olevaa henkilöä tai
- omainen/läheinen vierailee toistuvasti perhekodissa päihtyneenä tai
- siitä on haittaa perhekodin muiden asukkaiden yksityisyydelle.

Yhteydenpidon rajoittamisesta on aina sovittava perhehoitajan ja sijoittavan kunnan kesken.

11 Perhehoidon päättyminen

Perhehoito voi päättyä perhehoitajan lopettaessa perhehoitajan tehtävässä toimimisen tai perhehoidon asukkaan tarpeiden muuttuessa tai perhehoidon asukkaan kuollessa tai kunnan todetessa perhekodissa annetun hoidon sopimattomaksi/puutteelliseksi.

11.1 Perhehoitaja lopettaa toiminnan

Perhehoitaja tekee ilmoituksen perhehoitotoiminnan lopettamisesta vähintään kaksi kuukautta ennen perhehoidon päättymistä. Toimeksiantosopimukset irtisanotaan kirjallisesti samaan aikaan.

Perhehoitaja ja kuntavastaava sekä perhehoidon koordinaattori pitävät neuvottelun, jossa keskustellaan perhekodissa asuvien henkilöiden uudelleensijoittamisesta sekä mm. siitä, mitä tapahtuu käynnistämiskorvauksella hankituille tavaroille. Kuntavastaava ottaa yhteyttä perhehoidossa olevien henkilöiden omaisiin ja keskustelee heidän kanssaan eri vaihtoehtoista. Sijoittava kunta tekee tarvittavat päätökset.

Perhehoidossa olevien henkilöiden siirtyessä toiseen perhekotiin perhehoitaja kertoo heidän arjestaan ja toimintakyvystään uudelle hoitajalle. Lisäksi hän toimittaa perhehoidossa olevia henkilöitä koskevat paperit uuteen perhekotiin. Perhekodin asukkaiden siirtyessä kotikunnan hoitopaikkaan perhehoitaja kertoo samat tiedot kunnan vastuuhenkilölle ja palauttaa paperit kunnalle.

11.2 Perhehoidossa olevan henkilön tarpeet muuttuvat

Perhehoitajan todetessa, että perhehoito ei ole enää tarkoituksenmukaista perhehoidossa olevan henkilön kohdalla, hän ottaa yhteyttä kuntavastaavaan tai perhehoidon koordinaattoriin. Pidetään neuvottelu kuntavastaavan, perhehoitajan, asukkaan ja omaisten kanssa. Neuvottelussa sovitaan jatkotoimenpiteistä.

Sijoittava kunta tai perhehoitaja irtisanoo toimeksiantosopimuksen kirjallisesti. Sijoittava kunta tekee tarvittavat päätökset ja sovitaan yhteisesti, mitä tehdään käynnistämiskorvauksella hankituille tavaroille. Perhehoitaja palauttaa hallussaan olevat perhehoidossa olevaa henkilöä koskevat asiakirjat sijoittavaan kuntaan.

11.3 Perhehoidossa oleva henkilö kuolee perhehoitokodissa

Perhehoitaja soittaa 112:een ja pyytää, että puhelu yhdistetään poliisille. Perhehoitaja ilmoittaa perhehoidossa olevan henkilön kuoleman epäilystä ensin poliisille. Poliisityöpari tulee perhehoitajan kotiin, ja he toteavat asukkaan kuoleman. Samalla suljetaan pois mahdollinen rikosepäily. Tämän jälkeen vainaja siirretään lähimpään terveyskeskukseen, jossa lääkäri vahvistaa kuoleman.

Perhehoitajan tulee ilmoittaa asiasta omaisille ja sijoittavaan kuntaan tai perhehoidon koordinaattorille. Perhehoitoyksikkö järjestää perhehoitajalle tarvittavan tuen. Perhekodissa voidaan järjestää muistotilaisuus.

11.4 Perhehoitosuhteen purkaminen

Jos perhekoti tai siellä annettava hoito todetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, sijoittavan kunnan kuntavastaavan tulee pyrkiä tarvittaessa yhdessä perhehoidon koordinaattorin kanssa saamaan aikaan korjaus vallitseviin epäkohtiin. Toiminnassa havaituista puutteista tai epäkohdista on heti keskusteltava yhdessä perhehoitajan kanssa. Perhehoitajalla on mahdollisuus kertoa oma näkemyksensä tilanteesta sekä tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin tilanteen korjaamiseksi yhdessä sovittavalla tavalla. Kokonaistilanteen selvittämiseksi on hyvä kartoittaa myös muiden kyseiseen perhekotiin sijoittaneiden kuntien kuntavastaavien näkemyksiä tilanteesta. Keskinäisen luottamuksen säilymiselle luo edellytyksiä tilanteen avoin selvittäminen sekä nopea tilanteisiin puuttuminen.

Jos puutetta ei korjata asetetussa määräajassa tai jos puutetta ei voida korjata ilman kohtuutonta vaivaa tai kohtuullisessa ajassa, toimeksiantosopimus voidaan purkaa välittömästi (Perhehoitolaki 263/2015, § 12). Perhehoidossa olevien henkilöiden hoito tulee tällöin järjestää hänen etunsa ja tarpeidensa mukaisella tavalla. Tarvittaessa perhehoidossa olevat henkilöt siirretään heidän tarpeitaan vastaavaan muuhun hoitopaikkaan. (Perhehoitolaki 263/2015, § 22.)

11.5 Asiaksmaksu perhehoidon päättyessä

Perhehoidon asiaksmaksu katkeaa perhehoidon päättyessä.

11.6 Hoitopalkkio ja kulukorvaus perhehoidon päättyessä

Kun perhehoito päättyy toimeksiantosopimuksen irtisanomiseen, maksetaan jatkuvassa perhehoidossa hoitopalkkio ja kulukorvaus täysimääräisenä irtisanomisajalta (Perhehoitolaki 263/2015, § 16–17). Mikäli perhehoidossa oleva henkilö sijoitetaan muualle irtisanomisaikana, perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkiota täysimääräisenä 30 vrk:n ajan, kuitenkin enintään irtisanomisajan loppuun. Lisäksi hänelle maksetaan edellä mainitulta ajalta 50 % kulukorvauksesta. Jos tilalle sijoitetaan toinen henkilö, hoitopalkkion ja kulukorvauksen maksaminen päättyy.

Irtisanomisajasta riippumatta toimeksiantosopimus päättyy, kun perhehoidossa oleva henkilö kuolee. Tällöin hoitopalkkiota maksetaan täysimääräisesti 30 vrk:n ajan. Kulukorvausta maksetaan 30 vrk:n ajalta 50 %. Perhehoitajalla tulee olla tällöin mahdollisuus ottaa perhekodista pois siirtyneen asukkaan tilalle uusi asukas. Kun tilalle sijoitetaan toinen henkilö, hoitopalkkion ja kulukorvauksen maksaminen päättyy.

Lyhytaikaisessa perhehoidossa toistaiseksi voimassaolevan toimeksiantosopimuksen irtisanomisaika on kaksi kuukautta. Mikäli perhehoidossa oleva henkilö ei enää tule lyhytaikaisjaksolle irtisanomisaikana, perhehoitajalle maksetaan 50 % sovitun jakson hoitopalkkiosta ja kulukorvauksesta. Jos jakso peruutetaan irtisanomisajalla 7 vrk ennen sen alkamista, kunnalla ei ole maksuvelvoitetta. Jos perhehoidossa oleva henkilö kuolee lyhytaikaishoitajakson aikana, perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio ja 50 % kulukorvauksesta jakson loppuun.

Mikäli perhehoidossa oleva henkilö on sijoitettuna muualle irtisanomisaikana, perhehoitajalle ei kerry tältä ajalta vapaapäiviä.

12 Perhehoidossa olevan henkilön valitus- ja vaikutusmahdollisuudet

Perhehoidossa sijoittavan kunnan asiakkaana on perhehoidossa oleva henkilö. Palveluja ja etuuksia haetaan pääsääntöisesti kirjallisella hakemuksella. Hakemuksesta tulee ilmetä mitä haetaan, kuka hakee ja miksi, ja sen liitteenä voi olla asiantuntijalausuntoja. Hakemus on käsiteltävä ilman aiheutonta viivytystä ja siitä on annettava kirjallinen päätös perusteluineen. Päätökseen, johon saa hakea muutosta, on liitettävä valitusosoitus ja muutoksenhakuohjeet. Oikaisuvaatimus tai valitus tulee laatia muutoksenhakuohjeiden mukaisesti ja annetussa

määräajassa. Valitusaika alkaa siitä hetkestä lähtien, jolloin päätös on vastaanotettu tai saatu tiedoksi. (Hallintolaki 434/2003.)

Kunnan viranhaltijan päätökseen voi vaatia oikaisua lautakunnalta 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Lautakunnan päätöksestä voi valittaa hallinto-oikeuteen 30 päivän kuluessa tiedoksisaannista. Hallinto-oikeuden päätöksestä voi valittaa tietyin rajoituksin korkeimpaan hallinto-oikeuteen. (Hallintolainkäyttölaki 586/1996.) Viranomaisten on aina neuvottava ja ohjattava perhehoidossa olevaa henkilöä valitus- ja muistutusasioissa.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista velvoittaa kunnat nimeämään sosiaaliasiamiehen. Hän on puolueeton henkilö, joka turvaa asiakkaiden etua. Asiamies ei tee päätöksiä eikä myönnä etuuksia. Sosiaaliasiamiehen tehtäviin kuuluu mm.

- avustaa ja neuvoa asiakkaita muistutuksiin liittyvissä asioissa,
- tiedottaa asiakkaan oikeuksista sekä
- toimia asiakkaan oikeuksien toteuttamiseksi ja edistämiseksi.

Varsinais-Suomen kunnissa on nimetty sosiaaliasiamies. Jos perhehoidossa oleva henkilö on tyytymätön saamaansa palveluun tai kohteluun, hän voi pyytää sosiaaliasiamiestä toimimaan sovittelijana.

Sosiaalihuollon asiakkaalla on oikeus tehdä saamastaan kohtelusta muistutus sellaiselle sosiaalihuollon toimivaltaiselle vastuuhenkilölle tai sosiaalihuollon johtavalle viranhaltijalle, joka voi vaikuttaa muistutuksen tekijän tilanteen muuttamiseksi, jos muistutus on aiheellinen. On huomioitava, milloin kohtelu kohdistuu perhehoidossa olevaa henkilöä ja milloin perhehoitajaa kohtaan. Muistutuksesta tehdystä päätöksestä ei voi valittaa. Muistutuksen tekeminen ei vaikuta asiakkaan oikeuteen hakea muutosta päätöksiin tai oikeuteen kannella asiastaan sosiaalihuoltoa valvoville viranomaisille.

Kantelun voi tehdä kuka tahansa. Kantelusta tulee käydä ilmi, mitä menettelyä tai päätöstä kantelija pitää virheellisenä tai lainvastaisena. Myös toiminnasta kuten palvelujen laadusta tai perhehoidossa olevan henkilön kohtelusta voi tehdä kantelun. Lisätietoja kantelun tekemisestä saa aluehallintovirastojen sosiaalitarkastajilta tai eduskunnan oikeusasiamiehen toimistosta. (Hallintolainkäyttölaki 586/1996.)